

● **Ut i verden** | 19 Frykter bortføring, stenger skoler ● **Reportasje** | 20 Kameralæreren ● **Reportasje** | 24 Elever underviser elever ● **Reportasje** | 26 Terror i Myanmar ● **Petit** | 32 Pedagoghjernen er en strikk

UTDANNING

4

19. MARS 2021

utdanningsnytt.no

Styrar i skvis

Nina Dorans Brodtkorb styrer to barnehagar.
– Tida strekk ikkje til, seier ho.

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

● Fleire tilsette, færre styrarar

Talet på barnehagetilsette aukar, medan talet på styrarar går ned, viser statistikken. Barnehagestyrar Nina Dorans Brodtkorb må køyre mellom arbeidsplassane sine – ho er styrar i to barnehagar.

10

Innhold

Aktuelt	4
Aktuelt navn	8
Hovedsaken	10
Kort og godt	18
Ut i verden	19
Et lite kamera endret Sigurds liv	20
Elever er lærere for medelever	24
Myanmar	26
Friminutt	30
På tavla	32
Innspill	34
Debatt	40
Kronikk	46
Minneord	50
Kryssord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

● Innspill: Visma InSchool bryter med arbeidstidsavtalen 34

Det skoleadministrative datasystemet Visma InSchool må langt på vei kunne karakteriseres som en IT-skandale. Det bryter med lærernes arbeidstidsavtale, skriver Bjørn Brown og Åshild Knutzen.

● Knøttlite kamera ble leselærer

Et kamera med innebygd tekst-tale-funksjon, utviklet for synshemmede, lærte Sigurd (9) å lese.

20

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Elevlærerne

Ved Nadderud videregående skole underviser elever hverandre og får betalt for det. – En lærer jo en del ved å være «Study Buddy», sier Benjamin Eng (16). Ghadir Hamed (20) lærte å svømme gjennom prosjektet.

Lærere mot militærjunta

Lærerne var den første yrkesgruppen som gikk på gaten for å protestere mot militærregimet i Myanmar. Ingunn Bjune har selv undervist i landet. Nå frykter hun for livet til tidligere kolleger.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2020: 168 193

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Ålgård Offset
<https://a-o.no>

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:

presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Nina Dorans Brodtkorb styrer to barnehagar, Sandbakken og Årvoll, begge i Oslo.

Foto: Joakim Enger

UTDANNINGS FORBUNDET

Leder: Steffen Handal

1. nestleder: Terje Skyvulstad

2. nestleder: Hege Valås

Sekretariatssjef: Lars Erik Wærstad

Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

No ser vi framover

Eit år er gått sidan pandemien trefte Noreg, og skolar og barnehagar vart stengde. I Utdanning og på Utdanningsnytt. no har vi følgd utviklinga. Vi har skrive sak etter sak om smitte, bekymringar, vaksinar, manglande overtidsbetaling og «trafikklys» som ikkje fungerer som dei skal. Det siste er at smitten aukar blant barn og unge, noko som betyr enda høgare risiko for lærarane.

Men heldigvis kjem det òg positive nyheiter. Det er færre som dør av covid-19, smitteverntiltaka skal reviderast, og fleire pressar på for å få lærarane inn i vaksinekoen. Dessutan har vi ting å sjå fram imot. Sjølv om snøfallet sist veke parkerte joggoskoa for nokre dagar, veit vi at det går mot vår, mot sommar – og eit nytt stortingsval.

I redaksjonen har vi starta planlegginga av kva vi skal gjere inn mot haustens storhending. Vi har mange saker og nokre nyvinningar på gong. I denne utgåva startar vi så smått ved å sette søkjelyset på styrarane i barnehagane.

Då den nye norma for bemanning i barnehagar vart vedteken i 2017, blei kravet til styrar sitt nærvær styrka. Men lova seier framleis ingenting om styrar må vere til stades eller kor stor stillinga skal vere. Det har ført til at mange styrarar har fått ansvar for fleire barnehagar, med dei utfordringane det medfører. Ifølgje ei av dei, Nina Brodtkorb, strekkjer ikkje tida til. Verst går det utover oppfølginga av dei tilsette, fortel ho.

No tydar likevel mykje på at det kan bli ei endring. Regjeringa og fleire av dei andre politiske partia varslar at dei vil stramme inn regelverket. SV støttar òg Utdanningsforbundets krav om ein styrenorm.

Øg apropos norm: Tidvis får eg påminningar frå lesarar om mengda nynorsk i Utdanning og på Utdanningsnytt. Vi har ikkje nedfelt nokon regel for kor mykje av stoffet som skal vere på nynorsk, men det er på lista over omsyn vi skal ta i vår redaksjonelle dekning: Vi skal bruke begge målformer. Akkurat som vi skal skrive for alle sektorane i utdanningsløpet og ha stoff frå alle kantar av landet.

Likevel er det ikkje alltid vi er like gode.

Ei unnskyldning er at det ofte må gå fort. Då er det tryggest for mange av oss i redaksjonen å skrive på bokmål. Men, ja, eg veit: Vi blir ikkje betre om vi ikkje freistar. Det gjer eg no.

Så håper eg de aldri sluttar å minne oss om kva vi har sagt at vi skal vere. Akkurat slik vi skal henge på politikarane og løfta dei kjem med dei neste månadane.

Svømmeundervisning

En hel årgang har gått glipp av svømmeopplæring

– Elever som gikk glipp av svømmeopplæring i fjor, må få tatt dette igjen, mener Jan Kjensli i Norges Svømmeforbund.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Da skolene stengte, gikk en hel årgang elever glipp av viktig svømmeundervisning. Norges Svømmeforbund er bekymret.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

– Vi er svært bekymret for de elevene som gikk i 4. trinn forrige skoleår, sier Jan Kjensli, utviklingskonsulent i Norges Svømmeforbund.

Elever som var på 4. trinn i fjor, gikk glipp av svømmeopplæring da skolene stengte 12. mars 2020. En rapport fra kommunerevisjonen i Oslo viser at kun 20 prosent av skolene tilbyr svømmeopplæring på 5.–7. trinn. For disse barna blir det foreldrenes ansvar å lære dem å svømme.

– Det betyr at de elevene som ikke oppnådde ferdighetsmålet om å være svømmedyktig ved utgangen av 4. trinn har små muligheter til å oppnå dette, med mindre de har foreldre som kan lære barna å svømme eller har mulighet for at barna kan delta på svømmeopplæring på fritiden, sier Jan Kjensli.

Skolenes ansvar

I fjor sommer var det mange kommuner og stiftelser som bevilget midler

til sommeraktiviteter for barn og ungdom. Ifølge svømmeforbundet fikk 10.000 barn og unge svømmeopplæring i fjor sommer.

– Vi håper at man kan gjenta dette også i år, sier Jan Kjensli.

Men han advarer mot å tro at dette tilbudet kan erstatte skolens svømmeopplæring.

– Opplæring i ferier eller på fritiden gjør ikke at alle som har behov for ekstra opplæring, får tilbud om det. Det er derfor viktig at skoleledere og skoleeiere har en god plan for hvordan man skal kunne gi elevene den opplæringen de har krav på, sier Jan Kjensli.

Han mener skolene må sørge for at elever som gikk glipp av svømmeopplæring i fjor, får tatt dette igjen.

– Elevene har etter opplæringsloven krav på at skolen skal yte de ressurser som er nødvendige for at elevene skal kunne oppnå fastsatte kompetansemål, sier Kjensli.

Unio krever høyere resultat enn frontfaget i år

Unio krever et bedre resultat for sine medlemmer i årets lønnsoppgjør enn den ramma partene i frontfaget forhandler seg fram til. I den inntektspolitiske uttalelsen som styret i arbeidstakersammenslutningen vedtok 9. mars, blir det blant annet argumentert med at flere av yrkesgruppene i Unio har lavt lønnsnivå og store lønnsmessige etter-slep. Unio mener dette krever en fleksibel prakti-

sering av frontfagsmodellen, som vanligvis innebærer at rammen for tariffoppgjøret i industrien blir en mal for oppgjørene i andre sektorer.

– Unio forventer at årets tariffoppgjør må gi lønnsmessig uttelling for våre grupper som lojalt har holdt seg innenfor frontfagsramma i 2020, mens andre tok ut mer. Det må sikres god real-lønnsvekst. Det er nødvendig for at ansatte i

offentlig sektor skal slutte opp om frontfagsmodellen, uttaler leder Ragnhild Lied på Unios egne nettsider.

14. april er planlagt start for tariffoppgjøret i Spekter. Deretter følger KS (21.4.), Oslo kommune (23.4.) og staten (26.4.)

● Pandemien

Lærerne i svenske ungdomsskoler hadde dobbelt så høy risiko for å bli smittet med Sars-CoV-2 som lærerne i videregående skoler.

FOTO MAJA LJUNGBERG BJAALAND

Åpne skoler doblet smittefaren for lærere

Mens ungdomsskolene holdt åpent, ble videregående stengt i Sverige i fjor vår. Nå viser en studie at lærerne på åpne skoler var betydelig mer utsatt for smitte.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Lærerne i svenske ungdomsskoler hadde dobbelt så høy risiko for å bli smittet med Sars-CoV-2 som lærerne i videregående skoler. Det samme gjaldt også alvorlig forløp av covid-19.

– Det er forventet at åpne skoler kan øke forekomsten av covid-19, men å vite det bidrar egentlig ikke til kunnskap om hva man bør gjøre. Man må vite *hvor mye* smitten øker på grunn av åpne skoler. Dette er den beste studien jeg kjenner til som tallfester denne effekten, sier Douglas Almond, en økonom ved Columbia University i New York til Science Magazine om den svenske studien.

Funnene fra Sverige ble omtalt allerede i høst, men det er først nå studien er publisert i Proceedings of the National Academy of Sciences i USA.

Da funnene først ble kjent i oktober i fjor, sa

en av forskerne bak studien, professor i økonomi Jonas Vlachos, at de har undersøkt hva som ville skjedd om man stengte ungdomsskolene i Sverige på samme måte som med videregående.

– Ifølge våre beregninger hadde vi da fått betydelig lavere nivå av smittede og alvorlig syke lærere, sa han til bladet Skolvärlden.

Foreldrene til elevene på siste trinn i ungdomsskolen hadde 17 prosent økt risiko for smitte sammenlignet med foreldre av elever på første trinn på videregående.

Ungdomsskolelærerne lå på sjuende plass blant yrkesgruppene med høyest risiko for koronasmitte. Andre utsatte grupper var blant andre taxisjåfører, kjørelærere og politifolk.

Oslo Høyre vil prioritere lærere for vaksine

– Lærere bør få gå foran i vaksinekøen etter at eldre og folk i risikogruppene er vaksinert. Da kan skoler lettere holdes åpne, sier James Stove Lorentzen i Oslo Høyre.

TEKST Marianne Ruud

9. mars meldte Folkehelseinstituttet om en seksdobling av smitten blant unge i alderen 16 til 19 år i løpet av de tre foregående ukene. Det bekymrer Oslo Høyre.

– Lærerne står i en vanskelig situasjon med mange nærkontakter som de er sammen med i flere timer hver dag. Skolene må i størst mulig grad holdes åpne slik at lærere og elever får være i klasserommene. Da må helsemyndighetene og vi som politikere gjøre det vi kan for å iverksette tiltak som kan hindre smittespredning på skolene, sier James Stove Lorentzen (H), fraksjonsleder i helse- og sosialutvalget i Oslo.

Han mener det mest fornuftige tiltaket som kan iverksettes nå, vil være å prioritere lærerne lengre frem i vaksinekøen.

– Så får heller vi som sitter på våre trygge hjemmekontor vente litt lenger, sier Lorentzen.

Ap-leder Jonas Gahr Støre og Utdanningsforbundets leder Steffen Handal er blant dem som tidligere har tatt til orde for at lærere bør prioriteres i vaksinekøen.

Smittevernoverlege Preben Aavitsland i Folkehelseinstituttet mener imidlertid at lærerne må vente.

– Vi kan rett og slett ikke se for oss å la friske unge og middelaldrende lærere gå foran disse eldre og syke. Men heldigvis kommer det mange flere vaksiner til Norge fra april og utover, sier Aavitsland.

James Stove Lorentzen (H) mener det er på tide å vaksinere lærerne som gruppe.

FOTO HØYRE

Videregående skole

Lærere nektes overtidbetaling

Lærere ved videregående skole i Rogaland får avvist krav om overtidbetaling fordi skolelederne venter på nasjonale føringer.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Lærerorganisasjonene og kommunenes arbeidsgiverorganisasjon KS er i full klinsj om overtidbetaling av lærere. Lærerne ønsker en egen koronaavtale med sentrale føringer for hvordan skolene skal håndtere overtidbetaling av lærere i pandemiperioden. KS sier nei og mener dette må løses lokalt. Flere møter mellom partene har ikke ført fram.

Også i Rogaland er dette et stridstema. I et debattinnlegg på Utdanningsnytt.no og i Stavanger Aftenblad skriver to hovedtillitsvalgte i Utdanningsforbundet Rogaland, Bjørn Brown og Åshild Knutzen, at tillitsvalgte på enkelte skoler

får høre at overtidskrav fra lærerne ikke engang vil bli besvart.

– Når en rektor informerer de ansatte om at de ikke vil behandle krav om overtid, gjør det noe med lærernes motivasjon for å be om overtidbetaling for merarbeid, sier Brown.

– Kravene blir avvist

De to hovedtillitsvalgte sier at overtidbetaling av lærere har vært tatt opp som en problemstilling i møter med fylkeskommunen helt siden i fjor høst. De siste måneders uforutsigbare smittesituasjon har gjort overtidbetaling til en stadig mer aktuell problemstilling.

– Det er tydelig for oss i kontakten med tillitsvalgte ute på skolene at jobben til lærerne eser ut i denne perioden, sier Brown.

Da regjeringen brått innførte rødt nivå i alle videregående skoler søndag 3. januar, måtte mange lærere hive seg rundt for å forberede nye undervisningsopplegg.

– Mange av lærerne møtte en forventning om at de skulle stå klare i klasserommet mandag

morgen med et tilpasset opplegg for elevene, sier Knutzen.

I etterkant gikk de hovedtillitsvalgte i Utdanningsforbundet og Norsk Lektorlag i Rogaland sammen om å utarbeide et eget kravskjema for overtidkompensasjon.

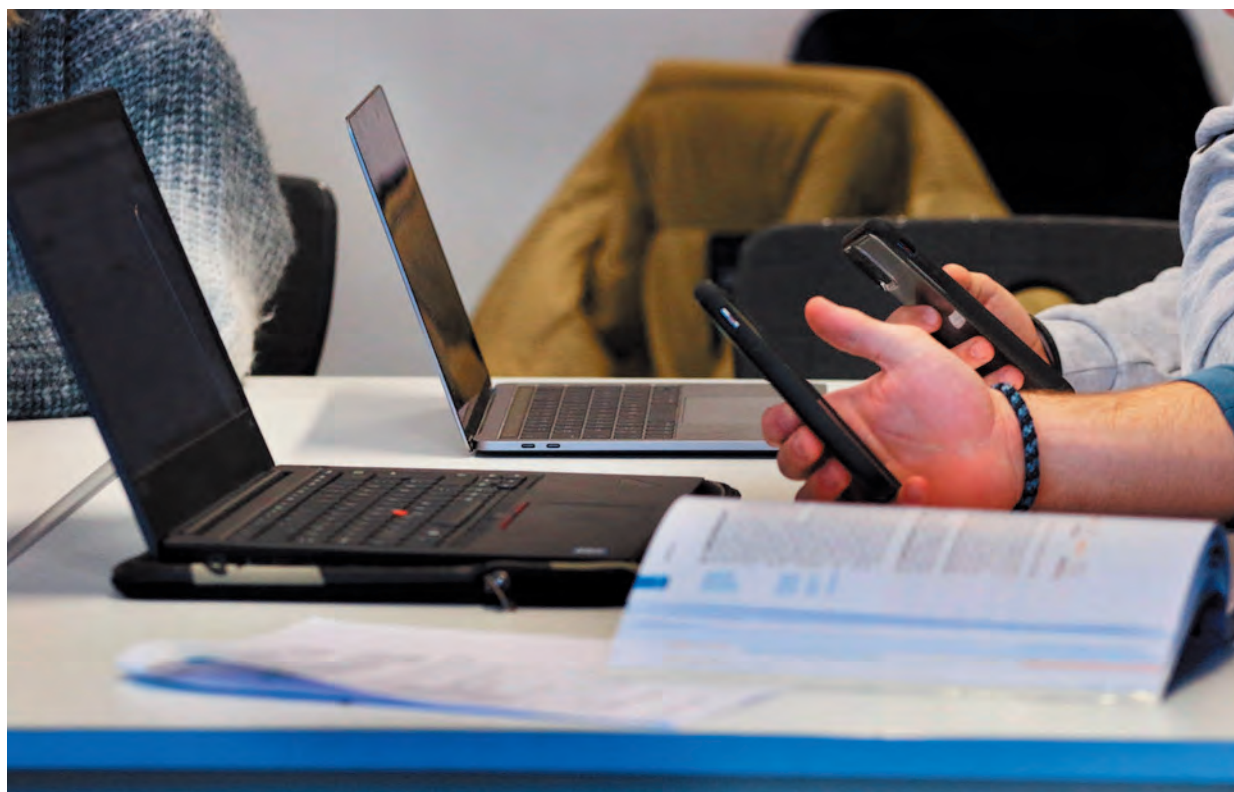
– Vi ville gjøre det så enkelt som mulig for den enkelte lærer å fremme sitt krav. Med dette ønsker vi også å tydeliggjøre overfor arbeidsgiver at lærerne har merarbeid på grunn av pandemien, sier Brown.

På flere skoler har nå lærere sendt inn krav om overtidbetalt.

– Men de eneste tilbakemeldingene vi får fra våre tillitsvalgte, er at kravene blir avvist. Selv om vi spesifikt har bedt om å få beskjed også om krav som blir innvilget, har vi ennå ikke hørt at det har skjedd, sier Brown.

– En ekstraordinær situasjon

Bjørn Brown og Åshild Knutzen forteller om en rekke faktorer som gjør at undervisning og oppfølging av elever nå krever langt mer arbeid fra

Det er stor uenighet om lærere skal ha krav på overtidbetaling for ekstraarbeid som følge av tiltakene mot pandemien.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

– Forholder oss til felles føringer

lærernes side. Mange må undervise fysisk i klasserommet og digitalt samtidig, eller ha opplegg hvor elever sitter i to forskjellige klasserom. Overgang til nye trafikklysnivåer kan føre til raske omstillinger, eller elevgrupper og lærere må brått i karantene.

– Det er ikke nødvendigvis snakk om at lærerne får flere undervisningsoppgaver, men oppgavene de har, krever mer tilpasning og planlegging enn normalt, sier Brown.

De hovedtillitsvalgte sier de selvsagt er klar over at overtid skal avtales med leder på forhånd, men at det i en krisesituasjon som nå ikke alltid er så lett å få dette til. Situasjonen på skolene kan brått endre seg med smitteutbrudd, nasjonale endringer i smitteverntiltak, karantener og mye

Åshild Knutzen og Bjørn Brown, hovedtillitsvalgte i Utdanningsforbundet Rogaland.

FOTO PRIVAT

fravær – og det kan på svært kort varsel føre til merarbeid for lærerne.

– Arbeidstidsavtalen til lærerne er ikke tilpasset en ekstraordinær situasjon som nå, sier Knutzen.

Fylkesdirektør for opplæring i Rogaland fylkeskommune, Joar Loland, svarer via e-post at han er kjent med kritikken i debattinnlegget fra de to hovedtillitsvalgte.

«Vi er opptatt av at slike drøftinger skal foregå i de etablerte drøftingsfora og ikke i mediene. På generelt grunnlag kan det sies at KS drøfter krav om kompensasjon i forbindelse med koronasituasjonen med organisasjonene sentralt. Vi forholder oss til felles føringer vi får fra disse drøftingene», skriver Loland i en e-post.

POLITIET
KRIPOS

Er det DELBART?

Vil du lære barn og unge å ta gode valg når det gjelder deling av seksualiserte bilder?

Nå er undervisningsopplegget «Delbart?» tilrettelagt slik at også andre enn politiet kan holde foredrag.

Dette kan være lærere, helsesykepleiere, miljøarbeidere og andre voksne som jobber med barn og unge.

All informasjon finner du på politiet.no/delbart

Videregående opplæring

Fristen for å fullføre oppheves

Nærmere 5500 elever mister årlig retten til videregående opplæring fordi de ikke klarer å fullføre innen fem år. Nå vil regjeringen innføre fullføringsrett og får støtte hos opposisjonen.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

I dag må elever som mister retten til offentlig finansiert videregående opplæring selv betale for privateksamen senere.

– Vi vil gjennomføre en historisk utvidelse av retten til videregående opplæring, slik at alle får en reell mulighet til å fullføre og bestå, sier kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby (V).

Hun håper at dette vil føre til at skolene tar mer ansvar for elever som ikke lykkes med å bestå fag ved første forsøk. Elever kan ha muligheten til å fullføre dersom de blir gitt en ny sjanse og litt bedre tid, mener Melby.

Foreslått av Lied-utvalget

Det var i desember 2019 at Lied-utvalget, ledet

av Unio-leder Ragnhild Lied, leverte sin rapport til daværende kunnskapsminister Jan Tore Sanner. Ett av forslagene fra utvalget var å innføre en fullføringsrett i videregående skole.

– Kompetanse blir i stadig stigende grad etterspurt i samfunnet og i arbeidslivet. Sysselsettingsstatistikken illustrerer hvor viktig videregående opplæring er. Andelen sysselsatte er klart lavere for dem uten videregående, sa Ragnhild Lied da hun introduserte hovedutredningen "Rett til å mestre".

Retten til videregående opplæring utvides til en rett til å fullføre, altså å gå bort fra en rett som gjelder antall år med videregående opplæring.

Utdanningsforbundet støtter

Opplæringen skal være basert på kvalifikasjoner. Elever som ikke har et godt nok faglig nivå fra ungdomsskolen, skal få innføringsfag i norsk,

engelsk og matematikk, og elevene må bestå fagene for å kunne gå videre til neste fagnivå. Opplæringen skal føre til enten studiekompetanse eller yrkeskompetanse.

ILL.FOTO JØRGEN JELSTAD

Utdanningsforbundets leder Steffen Handal synes det er positivt at regjeringen slutter seg til Lied-utvalgets forslag.

– Denne endringen er imidlertid del av en stor helhet som vi først får anledning til å vurdere når den varslede meldingen om videregående opplæring blir lagt fram om kort tid. Dessuten er kanskje det mest spennende med dette forslaget hvordan det skal gjennomføres i praksis, skriver Handal i en e-post til Utdanning. ©NTB

Tommel opp fra opposisjonen

Regjeringens forslag om å innføre fullføringsretten blir tatt positivt imot av opposisjonen på Stortinget.

– Dette er gode nyheter. Vi har det samme forslaget i vårt partiprogram, så dette er noe Arbeiderpartiet vil støtte. Nå håper jeg bare resten av den ventede stortingsmeldingen også er like vågal og tør å følge flere av de gode forslagene

fra Lied-utvalget, sier Arbeiderpartiets utdanningspolitiske talsperson, Torstein Tvedt Solberg.

– Dette er godt nytt for veldig mange unge og for Norge som samfunn. Vi må stoppe systemiske hindre som gjør at unge mennesker havner utenfor arbeidslivet. På denne måten kan flere kvalifisere seg for studier, fagbrev og jobb så tidlig som mulig, noe som betyr at flere unge mennesker kan leve verdige liv samtidig som

samfunnet får den arbeidskraften vi trenger, skriver SVs Mona Fagerås til Utdanning.

Senterpartiets Marit Knutsdatter Strand er også begeistret.

– Senterpartiet har ytret ønske om å utvide ungdomsretten før. Ungdom fortjener flere muligheter til å fullføre videregående opplæring når det påvirker framtidige muligheter så mye, sier hun.

Aktuelt navn

Vant pris for lettelest bok om sorg og død

Med bare ei bok fra før er lærer Ole Kristian Løyning en overraskende vinner av Kritikerprisen for barne- og ungdomslitteratur, også for juryen selv. Det avgjørende var at han tør å skrive lettelest om eksistensielle problemer.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no FOTO Vigmostad & Bjørke

● Ole Kristian Løyning (38)

Hvem
Kontaktlærer for
5. klasse ved Vennesla
skole i Agder

Aktuell
Fikk Kritikerprisen for
beste barnebok 2020
for «Min venn piraten»

Hvordan skriver man enkelt om det vanskelige?

Det er nok rett, som juryen sier, at det gjelder å tørre. Å våge å avstå fra å lesse på med verbale effekter, og å tørre å satse på det som skal stå mellom linjene.

Var du like overraska som juryen over seieren?

Dette er jo noe man bare drømmer om. Det var stort da boka fikk sekser i VG, men at jeg skulle vinne en så prestisjerik pris, hadde jeg aldri trodd. Så jeg er svært glad og svært stolt.

Hvordan var feiringa?

Den var følelsesladd, fin og enkel. Etter tradisjonen skulle det vært prisutdeling og stor fest på Litteraturhuset i Oslo. Det blei å sprette en sjampanjekork i Vennesla.

Er det tilfeldig at du er både barnebokforfatter og barneskolelærer?

Jeg har alltid vært glad i gode historier og samtidig vært lysten på å skrive for barn. Da er det lærerikt å kunne lese høyt for denne aldersgruppa og se hva som appellerer.

Har du noe overordna mål når du skriver?

Livet er et usikkert prosjekt. Ikke minst å være lærer har vist meg det. Den tretten år gamle hovedpersonen i vinnerboka mister halve hørsla og begge foreldra i ei ulykke. Så jeg skriver om sorg

og død. Men jeg vil unngå sentimentalitet, og jeg vil ha mye varme i fortellinga. Og så må det være humor. Både galgenhumor og vanlig humor i rikt monn.

Har du forbilder for et så omfattende barnelitteraturprosjekt?

Som barn leste jeg gjerne Ole Lund Kirkegaard og Roald Dahl. Seinere ble jeg svært opptatt av Erlend Loes «Kurt». Jeg vil skrive moderne bøker, men jeg vil gjøre det i den klassiske fortellerstilen. Det gjør disse forfatterne, og det er en av de mange egenskapene jeg setter pris på hos dem.

Skolens arbeid med språk og lesing får stor interesse. Barnas litteraturkompetanse får ikke samme oppmerksomhet. Kan språkkompetanse bygges uten litteratur?

God litteratur er helt avgjørende for språk- og leseopplæring. Høytlesing er grunnmuren i arbeidet, og så må vi følge opp med individuell lesing. Særlig for guttene er det viktig å få gode bøker som fenger. Ellers faller de lett av og mister den leseutviklinga som de trenger i alle faga.

Kommer du med flere bøker?

Nå er jeg jo stinn av inspirasjon og entusiasme! Og det er et førsteutkast til ny bok hos forlaget, det er det.

«God litteratur er helt avgjørende for språk- og leseopplæring.»

Barnehagestyrar Nina Dorans **Brodtkorb** tek seg ein pust í bakken. Med ansvar for to barnehagar má ho prioritere hardt kva ho har av tid for at arbeidskvardagen skal gå opp.

Meir og meir ansvar

– Tida strekk ikkje til

Dei siste åra har styrarane i norske barnehagar fått ansvar for stadig fleire oppgåver og tilsette. Somme har òg fått fleire barnehagar. No kan reglane bli stramma inn.

TEKST Maria Pile Svåsand FOTO Joakim S. Enger

På veg gjennom porten i Sandbakken barnehage i Oslo møter styrar Nina Dorans Brodtkorb på eit lite menneske som vil børste ho med ein tilsynelatande enorm piassavakost.

– Er det tannbørsten frå Karius og Baktus? spør Nina.

– Ja! Du er boret! får ho til svar.

Så fekk ho enda ein hatt å bere. Det kan verte mange av dei når ein er barnehagestyrar. Særleg når ein skal styre to barnehagar, slik Nina gjer. I Sandbakken barnehage har ho ei seksti prosent stilling. Resten av tida er ho i Årvoll barnehage vel ein kilometer unna.

Sjølv skulle ho gjerne vore begge stader kvar dag.

– Tida strekk ikkje til. Eg må prioritere, og lite tid går i størst grad ut over dei tilsette. Personalet får ikkje like god oppfølging som dei kunne fått om eg var her heile tida, seier ho.

I den største av barnehagane, Sandbakken barnehage, er det ti tilsette og 48 barn, fleire av dei med spesialbehov.

– Det er nok jobb her til ei full stilling, men den er altså berre seksti prosent, seier Nina.

Dei siste førti prosent av arbeidsveka er ho styrar i Årvoll barnehage med seks tilsette og 27 barn.

2014: Ein styrar per 12,4 tilsette
2020: Ein styrar per 13,6 tilsette

Det vert fleire tilsette per styrar i norske barnehagar. Ifølgje Basil, Utdanningsdirektoratets barnehagestatistikk, var det 5044 styrarar i 2014. Då var grunnbemanninga totalt på 62.330 tilsette. I 2020 har talet auka til 64.392. I dei same åra har mengda styrarar gått ned til 4739. Det betyr at medan det var ein styrar per 12,4 tilsette i 2014, var talet 13,6 i 2020.

Talet på barnehagar er også gått ned i same periode, men tel fortsatt 5620 stykk, altså om lag 900 fleire enn det er styrarar.

Som barnehagestyrar har ein det overordna ansvaret for verksemda, både administrativt og pedagogisk. Det inneber blant anna å sikre tryggleiken i barnehagen, at barna får eit godt pedagogisk tilbod, sørge for fagleg kompetanse hos personalet og gje foreldra informasjonen dei har krav på. I tillegg har styrar personalansvar for alle tilsette og må sørge for at føreseigna i barneha- ➤

«Eg får for lite tid til medarbeidarane.»

Nina Dorans Brodtkorb, styrar for to barnehagar

Brodtkorb fortel at det vert meir opp til dei andre tilsette å komme til ho med ting dei vil ta opp, sidan ho ofte er på farten.

gelova og Rammeplan for barnehagen vert følgt. Barnehagelova seier at alle barnehagar skal ha ein dagleg leiar, men det er verken lovfesta at han eller ho må vere til stades eller kor stor stillinga skal vere. Det føresegna til lova presiserer, er at ei samordning av styrarressursar ikkje kan brukast for å redusere kostnadane i barnehagane.

Ifølgje rapporten «Tidsbruk i barnehagen», som vart gitt ut av Fafo i 2015, følgjer ikkje 18 prosent av barnehagane lovas hovudprinsipp om ein styrar i kvar barnehage.

«Eiernes begrunnelse for ikke å ha en styrer per barnehage er økonomisk innsparing, styrking av faglig ledelse og ønske om å oppnå administrative stordriftsfordeler», heiter det i rapporten.

Mest tid på administrasjon

I den same Fafo-undersøkinga fortel 65 prosent av styrarane at mesteparten av tida deira går til administrative oppgåver. Blant styrarane med ansvar for to barnehagar er talet enda høgare, 73 prosent. Ifølgje rapporten opplever dei også i noko større grad at rapporteringsarbeidet går ut over moglegheita til å følgje opp dei tilsette slik dei skulle ønske.

Det kjenner Nina Brodtkorb seg igjen i.

– Eg får for lite tid til medarbeidarane spesielt. Det er veldig individuelt kor mykje eg får følgt opp folk som til dømes ikkje kjem like mykje til meg eller oppsøker meg på kontoret, seier ho.

Det syns ho er vanskeleg: – Dei opplever kanskje at eg ikkje har tid, men eg prioriterer alltid

samtalar med dei tilsette. Det syns eg er noko av det viktigaste eg gjer.

Eiga fagleg utvikling blir det også lite tid til, fortel Nina. Ho valde å begynne å jobbe i barnehage fordi ho ønskte å jobbe med barn, og seinare fordi ho vil bidra til at fleire får ein god barndom. Som styrar i to barnehagar er det ein del ho ikkje får tid til.

– Eg blir ikkje godt kjent med barna, seier ho.

– Får fleire og fleire oppgåver

Seniorforskar ved Fafo, Mona Bråten, var med på å skrive rapporten om tidsbruk i barnehagane i 2015. Ho kjenner ikkje til at tilsvarande undersøkingar er gjort sidan, men ser at styrarrolla er i endring.

Nina Dorans Brodtkorb har ei seksti prosent stilling i Sandbakken barnehage.

Resten av tida er ho i Årvoll barnehage eit lite stykke unna.

– Styraren, som barnehagane generelt, får fleire og fleire oppgåver, seier Bråten..

I tillegg omorganiserer fleire barnehageeigarar styringa av barnehagane.

– Fleire kommunar omstrukturerer sektoren og profesjonaliserer styrarrolla meir. Det er ein trend å samordne styrarressursane i team eller liknande, der ei gruppe har ansvar for fleire barnehagar, seier ho.

I ei intervjuundersøking har ho sett at meininingane er delte om den typen ordning, både blant styrarane og blant dei tilsette.

– Somme synest ei reindyrking av styraren som leiar er bra, sidan styraren då tek seg av dei tyngste oppgåvene. Andre tykkjer det er negativt med ein styrar som er mindre tilgjengeleg til dagleg, men

«Eg skulle aller helst hatt ein styrar som var til stades heile tida.»

Elizabeth Sagen, pedagogisk leiar

det er ikkje nokre eintydige svar å gje til denne utviklinga, seier Bråten.

Når det ikkje er styrar til stades heile tida, har dei sett at det er fleire oppgåver til dei andre tilsette.

– Me har òg gjort ei undersøking der styraren hadde ansvar for fleire barnehagar. Då opplevde pedagogiske leiarar at dei fekk fleire oppgåver, seier Bråten.

Nina Brodtkorb tek òg del i eit styrarteam i bydelen. Ho skryt av moglegheita til å ha eit nettverk med styrarar. Samstundes gir teammodellen også auka tidsbruk på administrasjon og møte borte frå avdelingane.

Då den nye såkalla mobbelova i barnehagane tredde i kraft 1. januar, fekk styrarane enda meir >

«Barnehagar der styrar ikkje er dagleg til stades, gir eit dårlegare tilbod til barn og foreldre.»

Utdanningsforbundet

ansvar. Den nye lova sikrar barna retten til eit trygt og godt barnehagemiljø. Dersom noko ikkje er bra, skal ein melde ifrå til styraren.

– Den nye lova er enda eit moment som må inn i vurderinga av kva eg kan prioritere, seier Brodtkorb.

Ekstra oppgåver til dei andre

Elizabeth Sagen er pedagogisk leiar og tillitsvald i Sandbakken barnehage, men er for tida i eit vikariat i Årvoll. Ho er imponert over jobben Nina Dorans Brodtkorb gjer, men skulle ønske ho kunne vere til stades på ein plass heile tida.

– Det er noko med den psykososiale verknaden av å ha ein leiar som er til stades, seier ho.

I tillegg opplever Sagen å måtte ta ekstra avgjerdar og oppgåver når det ikkje er ein styrar på jobb.

– Det kan vere å bestemme om ein skal kalle inn vikar ved sjukdom eller andre ting. Eg veit nokre av dei tilsette vert stressa av å måtte gjere det, seier Sagen.

Ho seier det ikkje pleier vere så mykje tid som går med til den typen oppgåver, men at dei likevel tek vekk fokus frå den pedagogiske jobben ho eigentleg har: – Eg skulle aller helst hatt ein styrar som var til stades heile tida, seier ho.

Utdanningsforbundet vil ha styrarnorm

Utdanningsforbundet vil ha like mange styrarstillingar som barnehagar. I dag er det om lag 900 fleire barnehagar enn styrarar i Norge.

– Me vil ha ei styrenorm som blir lovfesta og knytta opp mot talet på årsverk i barnehagen, og at det må vere ein styrer i kvar barnehage, seier sentralstyremedlem og leiar for kontaktforum barnehage i forbundet, Ann Mari Milo Lorentzen.

Ho meiner det må til for å få eit godt nok pedagogisk tilbod og for å følge opp dei tilsette og leie utviklingsarbeidet i barnehagen.

På forbundets nettsider står det at barnehagar der styrar ikkje er dagleg til stades, gir eit dårlegare tilbod til barn og foreldre. Dei listar opp:

- Det pedagogiske arbeidet må ta utgangspunkt i barn, tilsette og foreldre i kvar enkelt barnehage.

Det vert umogeleg om ikkje styraren er til stades dagleg.

- Rettleiing og vidareutvikling av kompetansen til dei tilsette fordrar at styraren ser medarbeiderane i sitt daglege arbeid.

- Oppgåva med å sjå til at alle barn vert følgd opp i det daglege vil vere vanskeleg om styraren er sjeldan til stades.

– Krava til kva ein barnehage skal vere, vert berre større og større. Med det vert behovet for ein styrar òg større og større, seier Ann Mari Milo Lorentzen.

Ifølgje Lorentzen kan styrarressursen fort verte kutta når han ikkje er lovpålagt, samstundes som bemanningsnorma legg klare føringar for talet på tilsette elles. Då er det fort gjort å tenke at pedagog- og bemanningsnorma har vore med på å gjere at ein har færre styrarar, då det mange stader er den einaste stillinga utan lovfesta rammer, meiner ho.

– Eg ser ikkje andre årsaker til at det er så få styrarar enn at det vert sett som eit innsparingstiltak, seier Lorentzen.

I eit innspel til regjeringa i samband med bemanningsnorma i 2017 bad Stortinget om ei utgreiing for å sikre at styrarstillinga ikkje vart sett på som ei mogleg innsparing.

Unnatak frå styrarkravet vert mogleg òg i framtida

Kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby (V) skriv i ein e-post til Utdanning:

"Utdanningsdirektoratet har i årets tildelingsbrev fått i oppdrag å utarbeide eit forslag til ny føresegn i forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon i barnehagar. Den skal regulere når det kan gjerast unnatak frå kravet om at kvar barnehage skal ha ein styrar."

Melby påpeiker at det er viktig at leiinga er til stades. Ho viser til at barnehagelova stiller krav om dette med formuleringa om at barnehagen «skal ha en daglig leder», altså ein styrar.

På spørsmål om det vil komme ei styrarnorm som krev ein dagleg leiar som er til stades i bar-

Kunnskapsminister Guri Melby.

FOTO MARTE GARMANN/REGJERINGEN

nehagane, svarer statsråden:

– Allereie i dag er det slik at føreseigna ikkje skal kunne brukast til å redusere kostnader i barnehagane. For å gjere regelverket tydelegare meiner departementet difor at det er hensiktsmessig å fastsette ei ny føresegn i forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon i barnehagar. Den skal regulere når det kan verte gjort unntak frå kravet om at kvar barnehage skal ha ein styrer.

Samstundes køyrer Nina Dorans Brodtkorb mellom styrarjobb i to barnehagar i elbilen sin.

Styrarar brukar meir tid på administrasjon og får mindre tid til pedagogikk, samstundes får dei meir ansvar for barna og miljøet i barnehagane i den nye mobbelova.

ILL.FOTO MASKOT/NTB

Byråd for oppvekst og kunnskap,
Inga Marte Thorkildsen.

FOTO STURLASON/OSLO KOMMUNE

Oslo: 17 tilsette per styrar

Hos arbeidsgjeveren hennar, Oslo kommune, var det i 2020 ifølgje Basil-talla 546,9 styrarar fordelt på 699 barnehagar, trass i at byrådspartia lova ein styrar per barnehage allereie før valet i 2015. Sidan har det òg blitt fleirtal for dette i bystyret.

I fråsegna til kommunebudsjettet for i år skriv Utdanningsforbundet Oslo at dei «mener det ikke finnes unntakstilfeller for at barnehager i Oslo kommune skal samordne styrerressurser. En av departementets forutsetninger for slike samordninger er at samordningene ikke skal føre til en reduksjon av styrerressurser for den enkelte barnehage.»

Dei viser til ei årleg reduksjon av styrarressursane i kommunen dei siste åra, og ei auke i kor mange tilsette kvar styrar har ansvar for. I dei kommunale barnehagane i Oslo er det no 17 tilsette per styrar. (Tek ein med dei private, er talet 15,9.)

Byråd for oppvekst og kunnskap, Inga Marte Thorkildsen (SV), seier ho har ein klar ambisjon om at alle barnehagar skal ha ein styrar til stades.

– For å sikre at kvar barnehage har ein styrar til stades, har me innført nye retningslinjer der bydelane og barnehagane i fellesskap skal sikre at det er tilstrekkeleg styrarkapasitet, i samsvar med det barnehagelova seier, i kvar enkelt barnehage, skriv ho i ein e-post.

Ho seier dette har gjort at fleire bydelar ser på organiseringa av leiinga til barnehagane, og at nokre av dei har sett behov for å auke styrarressursen. Ho nemner at bydelen Søndre Nordstrand har innført ei full styrarstilling i kvar barnehage.

– Sidan byrådet tok over i 2015, har styrarårsverka auka frå 270 til 292. I 2015 var det 79 barn per styrarårsverk, og dette er redusert til 72 i 2020.

Utdanningsforbundet ynskjer ei styrarnorm for å sikre tilstadesverande styrarar. Politikerane gjev ikkje sameinte svar verken i Oslo eller nasjonalt.

ILL.FOTO MASKOT/NTB

Styrarårsverk per årsverk i grunnbemanninga er redusert frå 18 i 2015 til 17 i 2020. Utviklinga går med andre ord riktig veg, skriv Thorkildsen.

Basil-oversikta fortel samstundes at talet på kommunale barnehagar vart redusert desse åra, frå 324 til 313. Dessutan var det òg 72 barn per styrar i 2014, året før det nye byrådet tok over.

Thorkildsen understrekar at ho ikkje kjenner til eksempelet med delt styrar frå denne saka spesielt: – Men byrådet vil no gjere ein gjennomgang i alle bydelar for å sikre oss at retningslinjene blir følgde, at det er tilstrekkeleg styrarkapasitet i bar-

nehagane og eventuelt avdekkje kva som må til av vidare styrking på dette feltet. Ei slik gjennomgang varsla me då retningslinjene blei vedtatt i bystyret.

Effektive smil i ein travel dag

I barnehagen igjen er det som det pleier. Ein kohort med born er ute og testar ein liten akebakke. På pauserommet et eit par tilsette lunsj. Ved ein av inngangane kjem det eit lite fjes i lue og parkdress gåande med tårer i augo etter ei hending utanfor. Nina har det bestemte og kjappe ganglaget travle folk har. Ho rekk likevel å helse på folk, spørje

korleis det går og sende effektive smil til alle kan-
tar.

– Det ligg eit veldig godt grunnlag i begge barne-
hagane, med høg kompetanse og veldig flinke folk.
Mange er veldig flinke til å oppsøke meg, halde
meg oppdatert og drøfte det dei treng, seier ho.

På kontordøra heng dessutan timeplanen
hennar. Så kan dei som vil snakke med ho vite
om ho kjem til å dukke opp i dag, eller om dei må
vente til i morgon.

Stortingsvalget 2021

Utdanning har spurt partiene:

– Vil dere ha en styrernorm i barnehagene?

TEKST Kaja Mejlbo

Senterpartiet

ved Marit Knutsdatter Strand, stortings-
representant, medlem i Utdannings- og
forskningskomiteen

– Sp har ikke ønske om en slik norm nå,
men har vært pådrivere for stedlig ledelse
i Stortinget. Barnehageloven og Særavta-
len for barnehager har vektlagt dette, og vi
støtter partssamarbeidet. Så må Stortin-
get gi kommunene rom for å ha høy kvalitet
og god bemanning i barnehagene.

Kristelig Folkeparti

ved Hans Fredrik Grøvan, stortings-
representant, medlem i Utdannings- og
forskningskomiteen

– Vi har ikke konkludert når det gjelder om
vi skal ha et krav til stedlig ledelse i barne-
hagen, styrernorm eller om det er andre
tiltak som skal til for å sikre mer tilstede-
værelse av ledelsen i barnehagen.

Sosialistisk Venstreparti

ved Mona Fagerås, stortingsrepre-
sentant, medlem i Utdannings- og
forskningskomiteen

– Ja. SV støtter et lovfestet krav om én
styrer i hver barnehage. Barn som skal
utforske og veiledes i lek og læring, og
som skal vokse og utvikle seg sammen
med andre, trenger å ha stabile voksne
rundt seg som har kompetanse om barn
og forståelse for barns behov. Her spiller
styrerne i barnehagen en helt avgjørende
rolle. Det er styreren som har det daglige
ansvaret i barnehagen, både pedagogisk,
personalmessig og administrativt.

Arbeiderpartiet

ved Torstein Tvedt Solberg, stortings-
representant, medlem i Utdannings- og
forskningskomiteen

– Det er ikke en sak vi har diskutert og
konkludert på enda, men behovet for nye
normer vil presse seg frem om kommuneø-
konomien fortsetter å være så dårlig som
de siste årene. Vinner vi valget, blir det
billigere og bedre barnehager, maksprisen
skal ned, og antallet pedagoger og ansatte
skal opp, også antall styrere. I program-
forslaget vil vi ha krav til tilstedeværende
leder i alle barnehager.

Rødt

ved Silje Josten Kjosbakken, 2. nestleder

– Vi har ikke vedtatt en styrernorm, men
sier i vårt nye partiprogram at vi vil sikre
stedlige styrere, med barnehagelærer-
utdanning eller annen pedagogisk utdan-
ning i alle barnehager.

Høyre

ved Mathilde Tybring-Gjedde, stortings-
representant, medlem i Utdannings- og
forskningskomiteen

– Høyre vil stille krav om at det er én sted-
lig og lokal styrer i hver enkelt barnehage
og stramme inn dagens lovverk. Økonomi
skal ikke være grunn til å kutte i sted-
lig ledelse. De siste årene har vi styrket
bemanningen og antall barnehagelærere.
Da er det enda viktigere med god stedlig
ledelse. Stedlig leder skal ha ansvaret for
et godt profesjonsfelleskap og for faglig
utvikling.

Miljøpartiet De Grønne og Fremskrittspartiet har ikke svart på Utdannings forespørsel.

«Alle politikere bør være takknemlige for at de blir feilsitert. Ellers ville som regel deres uttalelser ha vært for lite originale.»

Gudmund Hernes (1941–), sosiolog og tidligere kirke-, utdannings- og forskningsminister

Yrkesfag

86 prosent hadde fullført etter fem år

Av lærlingene som startet læretiden mellom 1. oktober 2014 og 30. september 2015, har nesten 86 prosent oppnådd fag- eller svennebrev.

Det viser nye tall fra Utdanningsdirektoratet. Lærlinger innen elektro- og datateknologi har høyest gjennomføringsgrad, på 93 prosent. Innen design og håndverk fullførte 73 prosent i den samme perioden.

For lære kandidater og elever som tar fagopplæring i skole, er andelen som fullførte innen fem år betraktelig lavere, henholdsvis 66,9 og 61,4 prosent.

Elektrikerlærlingene er blant dem som i størst grad oppnår fagbrev.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

Læremidler

Elever forstår mindre når de leser på skjerm

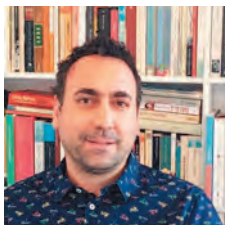
Elevenes leseforståelse går ned når teksten er på skjerm i stedet for i en bok.

Det er en av konklusjonene i en analyse av lesetester over mange år i USA, som er gjennomført på elever på 4. og 8. tinn.

Ifølge forskerne er det mindre gunstig å lese på skjerm når grunnleggende tekniske leseferdigheter skal øves inn: vokabulartrening, leseflyt og avkodning.

Studien vår viser at jo mer bruk av digitale hjelpemidler i disse timene, dess lavere er leseforståelsen. Det samme resultatet fikk vi da de målte lærernes bruk av digitale verktøy i praksisøvelser, som leseflyt. Jo mer disse verktøyene ble benyttet, dess lavere er forståelsen hos elevene, sier Ladislao Salmerón, professor i psykologi ved Universitetet i Valencia i Spania, til tidsskriftet Apollon.

Han har ingen klare svar på hvorfor leseforstå-

Utstrakt bruk av digitale hjelpemidler går ut over elevenes leseflyt, konkluderer professor Ladislao Salmerón.

FOTO UNIVERSITETET I VALENCIA

elsen er dårligere på skjerm.

– Vi kan for eksempel tenke oss at elever betrakter nettbrett og pc-er mer som spillenheter enn som læringsverktøy. Vi vet dessuten at en del programmer tar mye oppmerksomhet bort fra læringsformål, sier han.

Men forskerne konkluderer også med at digitale verktøy kan bidra til bedre læring; i forbindelse med innhenting av informasjon og prosjektarbeid.

– Da ser vi en tydelig positiv sammenheng både på 4. og 8. trinn, sier Salmerón til Apollon.

Medlemsrekord

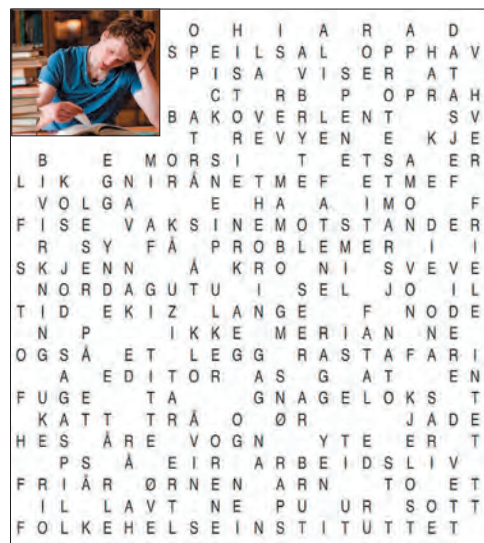
Unios leder Ragnhild Lied kan glede seg over at medlemstallet aldri har vært høyere enn nå.

FOTO UNIO

Over 380 000 medlemmer i Unio

Arbeidstakersammenslutningen Unio har aldri før hatt flere medlemmer. Det totale medlemstallet var 380.803 i midten av februar, ifølge en pressemelding fra Unio. Det siste året har medlemstallet økt med 5600, altså 1,5 prosent. Sterkest vekst av de 13 Unio-forbundene hadde Sykepleierforbundet, med 3700 flere medlemmer. Utdanningsforbundet økte med 1400. Forbundets medlemstall, på i overkant av 183.000, utgjør godt over halvparten av Unio.

Kryssordløsning

Vinnere av kryssord i nr 3

Vinnerne av kryssordet i Utdanning nr. 3/2021 er: Kurt Nilsen, Tjongsfjorden, og Irene Håheim, Oslo, som vil motta hver sin boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

Nigeria

Jentene fra skolen i Jangebe venter på å få medisinsk undersøkelse etter at de ble frigjort fra væpnede kidnappere.

FOTO SUNDAY ALAMBA/AP/NTB

Stenger skoler i frykt for bortføringer

Flere delstater nord i Nigeria stenger skoler. Denne gangen er det ikke på grunn av koronaviruset.

TEKST Harald F. Wollebæk

I fire døgn rundt månedsskiftet ble 279 jenter holdt fanget av væpnede menn, som bortførte dem fra internatskolen i landsbyen Jangebe nord i landet. Ifølge nyhetsbyrået AFP ble jentene løslatt ved hjelp av angrende gjerningsmenn som opplyste hvor jentene befant seg.

Nå har flere delstater i det nordlige Nigeria bestemt at en rekke skoler skal stenges, ifølge den nigerianske avisa This Day. Det gjelder i første rekke internatskoler, men også skoler som ligger avsides til, slik at de er vanskelig tilgjengelige for myndighetenes sikkerhetsstyrker. Den føderale regjeringen i Nigeria har også gitt sikkerhetsstyrkene ordre om å intensivere jakten på væpnede grupper i disse områdene.

Jentene har fortalt til This Day at de måtte gå langt uten sko og at kidnapperne trua med å drepe dem. Dette er ett av flere tilfeller de siste årene hvor skoleelever er blitt bortført. I noen av tilfellene har løsepenger vært hovedmotivet, mens politiske motiver andre ganger har vært mest

framtreddende. Det gjelder blant anna bortføringer som er utført av islamistgruppa Boko Haram, som er erklærte motstandere av det de kaller «vestlig utdanning».

I 2014 bortførte Boko Haram 274 tenåringsjenter fra en skole i byen Chibok. 82 av disse ble sluppet fri i bytte mot fengslede Boko Haram-aktivister i 2017, og i slutten av januar i år klarte noen å rømme. Men fortsatt skal 100 av disse fortsatt være savna, ifølge internasjonale nyhetsbyråer.

USA

Cardona godkjent som Bidens utdanningsminister

Senatet i USA bekreftet 1. mars Miguel Cardona som Joe Biden-administrasjonens nye utdanningsminister.

45-årige Cardona, en tidligere lærer fra det offentlige utdanningssystemet som senere ble utdanningssjef i Connecticut, ble godkjent med 64 mot 33 stemmer i avstemningen i Senatet.

Han overtar ledelsen for utdanningsdepartementet i en tid da det er motsetninger mellom amerikanere som mener elever trygt

Tsjekkia

Ingen særordninger for uvaksinerte lærere

I løpet av mars skal dei fleste skulane i Tsjekkia etter planen opne att. Då vert det neppe spesielle ordningar for uvaksinerte lærarar.

Langt ifrå alle lærarar kjem til å vere vaksinerer når dei fleste skulane skal starte vanleg undervisning i løpet av mars. Det skuldast dels at vaksineringa går sakte, og dels at somme ikkje vil ta vaksinen, ifølgje nyhendeselskapet Idnes.

Sidan oktober har skulane for det meste vore stengde, ifølgje nyhendebyrået Reuters.

Utdanningsdepartementet i landet gjer det klart at vaksinen er frivillig òg for lærarar. Men både skuleigarar og skuleeigarar gjer det samstundes klart at dei uvaksinerte må møte på jobb.

– Det vert ingen særordningar, seier leiaren i organisasjonen for grunnskuleleiarar, Michal Černý til Idnes.

Heller ikkje leiaren for organisasjonen for dei vidaregåande skulane, Renata Schejbalová, ser for seg eigne opplegg for uvaksinerte.

Dei som ønskjer å ta vaksinen, men ikkje rekk det før skulestart, kan ikkje halde seg heime i frykt for å bli smitta, meiner juristar som Idnes har vore i kontakt med. Dei meiner dette ikkje fell innanfor den lovfesta retten tilsette elles har til å nekte å utføre helseskadeleg arbeid.

Sigurd er blitt en gladere gutt som opplever ny mestring i skolehverdagen sin takket være dette lesekameraet med innebygget tekst-tale-funksjon.

Et lite kamera endret Sigurds liv

Ved hjelp av et 22,6 grams kamera festet til brillen har ni år gamle Sigurd endelig lært å lese.

TEKST Kirsti Hovland FOTO Tom-Egil Jensen

Det er mandag morgen på Rød skole i Onsøy i Fredrikstad. Sigurd (9) er klar for en av ukens første leseøkter. Han fester et lite kamera på brillene og åpner boken «Alarmen går». På Sigurds kommando leser kameraet teksten høyt for ham. Lyden får han inn i hodetelefonene.

– Den kan lese for deg, den hjelper deg med å lese om du synes det er vanskelig, sier Sigurd om sitt nye hjelpemiddel.

OrCam MyEye er et lite kamera med innebygd tekst-tale-funksjon. Kameraet ble opprinnelig utviklet for synshemmede, men har også vist seg å være et nyttig hjelpemiddel for elever med store lese- og skrivevansker.

– Versjonen for dyslektikere kom på markedet i 2019 og brukes nå av 250–300 barn og unge her til lands, opplyser Per Tore Aakre, som er OrCams representant i Norge.

Sigurd testet kameraet første gang i oktober i fjor. Det har gitt resultater for fjerdeklassingen, som har barneautisme og dysleksi. For første gang satte han sammen bokstaver til ord på egen hånd. Til jul skrev han sin første ønskeliste.

– Sigurd har gått fra å være en veldig fortvilet, engstelig og urolig gutt, som vi ikke så for oss kom til å lese i det hele tatt, til å bli en gutt som har en helt annen holdning til å ville skrive og utforske ord hjemme, forteller mamma Elise Grøseth Olsen.

– Umotivert og sliten

Hun så tidlig at Sigurd kunne komme til å slite med lærevansker.

– I barnehagen hadde han to gode venner, og barnehageansatte støttet ham i leken og det sosiale spillet. På skolen ble det ikke like enkelt. Tiltakene fra barnehagen ble avsluttet sommeren før han begynte i 1. klasse, forteller hun.

På skolen klarte ikke Sigurd å lære bokstavene og tallene like kjapt som de andre i klassen. Han ble hengende etter og havnet lenger og lenger bak.

– Sigurd forstod selv at han ikke kunne det samme som de andre, men ikke hvorfor. Han var umotivert og sliten hver dag. Det har i stor grad preget hans lyst til å gå på skolen, forteller Elise.

Først i fjerde klasse fikk han en ny sakkyndigvurdering og diagnosen dysleksi.

– Det var en slags trøst og lettelse. Da hadde vi i alle fall fått svar og noe konkret å jobbe med.

Elise Grøseth Olsen understreker at Rød skole hele tiden har vært en god støttespiller: – Skolen har hele veien ønsket, og jobbet for, å gjøre det beste for Sigurd. De har gått på kurs og sendt ukentlige oppdateringer om hvordan det går, og kontakten mellom hjem og skole er god. Uten de flinke lærerne og spesialpedagogene tror jeg ikke Sigurd ville hatt den utviklingen vi ser i dag.

Dysleksi kvalifiserte ikke til støtte

Det var hun som tilfeldigvis kom over hjelpemiddelet OrCam MyEye på nettet. Dysleksi-diagnose er i seg selv ikke nok til å få støtte fra Hjelpemiddelsentralen og Nav, og Sigurd var ikke utredet da de begynte å sjekke opp mulighetene for hjelp. Men en svært vellykket testing av hjelpemiddelet på Sigurd og en omfattende søknad til Nav utløste

For Sigurd, som i sitt liv aldri har lest en bok, er det nå en helt ny hverdag der han selv setter sammen ord og opplever lesemessing.

Mamma Elise Groseth Olsen jobber med funksjonen for ansikts

«Den kan lese for deg, den hjelper deg med å

til slutt et vedtak i hans favor.

Og fra å ha en sønn som rygget bakover bare hun ryddet i bokhyllen, og som aldri hadde skrevet mer enn navnet sitt, opplever Elise Groseth Olsen for første gang lese- og skriveglede hos niårningen:

– OrCam er ikke en rask løsning. Sigurd har fortsatt utfordringer, han gjør ennå ikke lekser, men jeg ser en helt annen holdning til å ville skrive hjemme. Nå tar han frem skrivesaker og ark – ofte.

– Hva tenker du at dette har gjort med ham?

– Han er ikke like stresset innvendig. Han tåler at vi veileder ham, tåler at vi tar frem en bok. Før tålte han absolutt ingenting av dette.

– Hva er det som forløser lesingen hos Sigurd?

– Det er jo forsket på at når mennesker med dysleksi får tekst opplest eller synliggjort på en annen måte, bruker de mindre energi på å løse en «umulig» eller vanskelig oppgave. Sigurd kan konsentrere seg om det som blir opplest. Med kamera tenker jeg at han kan slappe av med at han får teksten inn i øret, og han kan se sammenhengene i bildene og ordene som leses opp.

Nødvendig med god opplæring

Hos Statped bekrefter de at slike såkalte kompenserende hjelpemidler kan være til stor hjelp

for elever som ellers har utfordringer med å lese analoge tekster.

– Det kan gjelde elever med for eksempel synsvansker eller store lese- og skrivervansker. Kameraet kan gi tilgang til informasjon som ellers er utilgjengelig, uten at man trenger en annen person til å lese for eleven. Det kan gi økt selvstendighet og være en mindre stigmatiserende måte å få tilgang til informasjon på, sier leder for avdeling for læringsressurser og teknologiutvikling hos Statped, Espen Wilberg.

Han mener at denne typen hjelpemidler er viktig for å sikre inkluderende læringsmiljøer for alle.

– Det kan bidra til at elever med nedsatt funksjonsevne kan delta i faglige og sosiale fellesskap på en annen måte enn hva de ellers kan. Bruk av ulike kompenserende hjelpemidler er avgjørende for at mange elever kan fungere godt i samspill med andre. God bruk av disse er en viktig bestanddel i å sikre inkluderende læringsmiljøer, sier han.

Wilberg understreker imidlertid at det er viktig at slike hjelpemidler brukes med en pedagogisk tanke bak og at lærere og andre fagpersoner får god opplæring, slik at de kan legge opp undervisningen godt og være en støtte for eleven underveis.

– Vi ser dessverre at mange ikke har god nok kompetanse i bruken av hjelpemiddelet. God opp-

læring er viktig for at man skal kunne legge opp undervisningen godt, og være til støtte for eleven. Mange får ikke opplæringen som trengs, sier han.

Til dette kommenterer OrCams Per Tore Aakre:

– Svarene vil være forskjellige. Hvordan det gjøres, avhenger av hvor i landet du bor. Ingen steder fungerer likt. Det ideelle er opplæring med bruker og fagperson på stedet. Jeg har jobbet opp mot kommuner og skoler over hele Norge i over 20 år. Forskjellene er enorme. Samme regler og lover, men de håndteres veldig forskjellig ut fra økonomi, sier Aakre.

Wilberg advarer også mot å tro at et kompenserende hjelpemiddel skal løse elevens utfordringer.

– Man må se på dette som gode verktøy for å skape mer inkluderende fellesskap, men slike hjelpemidler er ikke løsningen alene. Læreren må fremdeles gjøre andre tilpasninger i tillegg. Det ansvaret må ikke falle på eleven.

– Hva med kostnadene knyttet til bruk av slike hjelpemidler?

– De fleste kompenserende hjelpemidler er dyre, og det er mangel på et stort kommersielt marked. Disse gis som oftest til elever som trenger det, av Nav. Det er ofte forhåndsdefinert hvem som kan bli tildelt de ulike kompenserende hjelpemidlene, basert på diagnose. Det betyr at ikke

gjenkjenning på kameraet sammen med Sigurd.

Hverdagen til Sigurd er endret på noen få måneder. Han har fått et arbeidsverktøy som gjør at han opplever mestring i skolehverdagen sin.

lese om du syns det er vanskelig.» Sigurd (9)

alle elever som kunne hatt god nytte av et kompensierende verktøy, kan få det, sier Wilberg.

Mestring

Sigurd og de to andre elevene i gruppen han er i denne mandagen, starter med å lese opp faktaene på tavlen: «Today it's Monday, 25.01.2021.»

Sigurd uttaler ordene med overbevisende engelsk uttale. Det har han lært på YouTube.

– Når vi er på ferier med bilen i Europa, er det han som spør om veien eller går frem til luka i fornøylesparkene for å få informasjon om de ulike attraksjonene, forteller mamma Elise.

Så skal de lese. I boka «Alarmen går» handler det om Adam. Det ringer ut, men Adam finner ikke uteskoene sine.

Sigurd peker på teksten, og OrCam begynner å lese der han peker. Alternativt kan han starte lesingen ved å gi et lett klikk på siden av kameraet. Da tar kameraet et bilde og leser alt teksten det finner. Men det har tatt tid å venne seg til det nye hjelpemiddelet og lære å se alle kommandoene.

Det hender at det blir feil. At kameraet hopper over ord, eller at noen sider er for mørke til at det klarer å lese teksten. Men Sigurd følger med.

– Stopp, stopp! Den leste feil! sier han.

Litt oppgitt, men mest stolt.

– Utelukkende gode erfaringer

I to år har seks elever ved Rustad skole i Ås brukt OrCam med godt resultat, ifølge spesialpedagogisk koordinator Vigdis Lothe Waaler.

Skolen er plukket ut som en testskole og de ansatte har fått tid til å gjøre seg kjent med kameraet med flere elever. Vigdis Lothe Waaler forteller om svært positive erfaringer med OrCam.

– Vi har utelukkende gode erfaringer. Når det gjelder å konvertere tekst til tale, er dette det beste som finnes på markedet nå, sier Waaler.

– Hva har kameraet gjort for elevene som har brukt det?

– Med kameraet får de tilgang til teksten umiddelbart og er påkoblet på en helt annen måte. De trenger ikke bruke tid på å konvertere, finne frem, stille inn. De ser mot boka eller tavla, peker og får teksten lest opp. I tillegg er stemmen av en helt annen kvalitet, ettersom dette er kunstig intelligens som kan lese konteksten og dermed gi en helt annen taleflyt enn tilsvarende produkter.

Vigdis Lothe Waaler forteller at de har gode systemer for opplæring i bruk av hjelpemidler.

– Vi er en dysleksivvennlig skole og kjører kurs en gang i uken hvor vi gir opplæring i de enkelte hjelpemidlene, inkludert OrCam. Vi sikrer også oppfølging ved å trene på bruken daglig og gjennom tett samarbeid mellom lærerne på trinnet.

Vigdis Lothe Waaler,
spesialpedagogisk koordinator

Arkivfoto Ivar Ole Opholm

Ghadir Hamed har lært seg å svømme.

Elaine Fleischer fikk med seg bibliotekar Åsne Hestnes og lærer Jorun Seierstad da hun startet prosjektet.

Elever er lærere for me

Noor (18) fikk en egen studie-kompis i engelsk for å lære faget bedre. Selv har hun hjulpet andre elever med samfunnsfag og naturfag.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no
FOTO Joakim S. Enger

Elever tar på seg undervisning av medelever og får betalt. Pengene til lønn har lærer Elaine Fleischer søkt om og fått av Sparebankstiftelsen DNB.

– Vi har satt i gang flere andre tiltak også, sier Fleischer.

Elaine Fleischer er lærer ved Nadderud videregående skole i Bærum i Viken. Rett før sommeren søkte hun midler fra prosjektet Arenaer for tilhø-

riighet, som Sparebankstiftelsen DNB deler ut.

– På Nadderud har vi elever med kort botid. Vi tenkte å lage et prosjekt som tok vare på områder som er viktige for at disse elevene mestrer skolen, i tillegg til at de kan bli bedre integrert og få litt annen kunnskap enn de tradisjonelt får på skolen, forteller Elaine.

Hun fikk med seg lærer Jorun Seierstad og bibliotekar Åsne Hestnes. De fikk nesten 400.000 kroner til opplegget «Nadderud SKILLS Workshop».

Ett av kriteriene for å få støtte er at tiltaket må være et samarbeid mellom minst tre lokale organisasjoner på Østlandet, hvorav én må være et bibliotek eller en skole.

Sparebankstiftelsen DNB er en uavhengig stiftelse, opprettet av Gjensidige NOR Sparebank i 2002. Siden starten har stiftelsen tildelt over 4 milliarder kroner til allmennnyttige formål.

Ved Nadderud videregående har de satt i gang

flere tiltak. Ett av disse er svømmeopplæring. Ghadir Hamed (20) er en av dem som har deltatt.

– Jeg er flyktning fra Syria. I utgangspunktet var jeg redd for vann, men tenkte det er lurt å lære seg å svømme. Det kan gjøre at jeg overlever når det er behov for å kunne det. Jeg var ikke så motivert, men svømmelæreren vi hadde, var så flink at hun klarte å lære meg å svømme, forteller Ghadir.

Hun har også benyttet seg av leksehjelpen de har bygd opp, der en elev underviser en annen. Benjamin Eng (16) er blant elevene som får betalt for å være lærer til elever som trenger det.

– En lærer jo en del selv også, ved å være «Study Buddy». I tillegg blir en kjent på tvers av alder og klasser, sier Benjamin.

Nye venner

Sju par har en studievenn de første dagene i februar, men de regner med at flere kommer til å

«En lærer jo en del selv også, ved å være 'Study Buddy'.»

Benjamin (16)

«Det er lettere å spørre om det en lur på når vi er bare to.»

Noor (18)

Når de har mulighet til det, treffes elevene på biblioteket, (f.v.) Noor Fayad, Benjamin Eng og Ghadir Hamed.

delever

melde seg når svømmeopplæringen tar en pause.

– Opplegget holdes på onsdager etter skoletid, forteller lærer Fleischer.

Hun har disket opp med juice og kjeks. Ofte har de servert pizza til dem som skal ha studiestund.

– Det kan vi kanskje begynne med igjen. Det å spise sammen er også en fin måte å drive integrering på, sier Fleischer.

Da Noor Fayad (18) begynte på norsk skole, skulle hun ikke bare lære seg ett språk, men to.

– Jeg er fra Syria og hadde ikke hatt engelsk før jeg kom hit. Først måtte jeg lære meg norsk. Da jeg skulle lære meg engelsk, så jeg at jeg trengte mer trening hvis jeg skulle lære meg det. Så da fikk jeg en studievenn som er god i engelsk, forteller Noor, som kom til Norge for tre år siden.

Det å sitte og snakke med en annen elev har vært veldig lærerikt for Noor.

– Det er lettere å spørre om det en lur på når

vi er bare to. I tillegg får jeg veldig mye trening når jeg får snakket med noen som er veldig god i engelsk. Jeg blir dessuten kjent med personer jeg kanskje aldri hadde tatt kontakt med ellers, forteller Noor.

Hun har også vært studievenn for andre, i samfunnsfag og naturfag.

– I de fagene kan jeg så mye at jeg kan lære bort, sier Noor.

Lokalkunnskap det neste

I tillegg til svømmeopplæring og studievenn har skolen planlagt å tilby lokalkunnskap.

– Der er vi ikke kommet i gang ennå. Planen er å bruke guider som kan ta med elever på tur i nærområdet. I tillegg har vi planlagt å kjøpe inn termoser og sitteunderlag. Vi har måttet sette det på vent så lenge, men håper det lar seg gjøre i løpet av våren, sier bibliotekar Åsne Hestnes.

Det er på biblioteket til Hestnes mange av elevene ved skolen møtes.

– Ja, dette er et naturlig møtested for alle elever. Vi har måttet ommøblere litt på grunn av smittevernreglene, men jeg er glad for at vi har anledning til å holde åpent, sier Hestnes.

Prosjektet skal vare i tre år.

– Vi tilpasser etter hvert og skal evaluere underveis. Vi er fornøyd med det vi har fått til så langt. Det er aller best for elevene når de kan møtes ansikt til ansikt, men de har også hatt opplæring via skjerm, sier hun.

Sparebankstiftelsen skriver at de skal bidra til at flere opplever tilhørighet gjennom å styrke barn og unges ferdigheter, forbilder og fellesskap. Summen av dette gjør barn og unge mer robuste og gjennom det bedre i stand til å skape seg et godt liv.

Lærere til kamp i Myanmar

Lærerne var den første yrkesgruppen som gikk ut på gatene for å protestere mot militærregimet i Myanmar. Den norske læreren Ingunn Bjune frykter for livet til tidligere kolleger.

TEKST Margrethe Zacho Haarde

«Dessverre har dagen i dag vært enda verre i Myanmar enn de foregående. 38 drept, de fleste i Yangon. En gruppe unge demonstranter ble først stengt inne i et smug og så skutt på med maskingevær. Ambulansepersonell ble dratt ut av ambulansen, banket opp og én av dem ble skutt i kneet på kloss hold. Sykehus er fylt opp med skuddskader. Jeg vet ikke om noen ble truffet inne på sykehuset, men dette er altså terror uten grenser.»

Sånn begynner en e-post som den norske læreren Ingunn Bjune sender til meg bare timer etter at vi har snakket sammen.

Hun har fortalt meg om lærernes rolle i protestene mot militærjuntaen i Myanmar etter statskuppet 1. februar.

Ingunn, som har vært engasjert i Burma-konflikten helt siden hun var student på 1990-tallet, har bodd i Myanmar de siste tre årene og jobbet som lærer ved en internasjonal barneskole i hovedstaden Yangon. Dessuten er hun gift med Aye Chan Naing, som er redaktør for TV-selskapet Democratic Voice of Burma (DVB). Det er en mediebedrift som ble startet i Oslo av burmesiske, politiske flyktninger etter det blodige opprøret mot militærregimet i 1988.

At hun og familien selv sitter trygt i Norge akkurat nå, er langt på vei en koronastyrt tilfeldighet.

– Mannen min og jeg hadde begynt å snakke om å flytte hjem, fordi de to yngste barna våre aldri har gått på norsk skole. Men på grunn av pande-

FOTO: JOAKIM S. ENGER

«For lærerne var dette kuppet dobbelt provoserende. Det var i hovedsak lærere som telte opp stemmer og organiserte valget.»

Ingunn Bjune, lærer

mien bestemte vi at barna og jeg skulle reise hjem allerede i mars i fjor, i hvert fall for en periode.

Pakket på telefon

Men pandemien slapp som kjent ikke taket med det første. Ingunn søkte lærerjobb i Oslo og fikk stilling som kontaktlærer for en 2. klasse på Hallagerbakken skole. Mannen hennes kom først hjem til Norge i slutten av november i fjor. Han måtte være igjen for å dekke valget i Myanmar tidligere den måneden.

– Vi visste ikke at vi skulle flytte hjem da vi reiste i mars, og jeg måtte rydde klasserom og pakke ned hus over telefon ved hjelp av lærerassistent, mannen min og venner i ettertid. Alt vi ønsket å

Lærere i byen Mandalay viser sin støtte til Aung San Suu Kyi, som ble avsatt som regjeringssjef av militæret 1. februar.

FOTO KAUNG ZAW HEIN/ZUMA/NTB

● Konflikten i Myanmar

Myanmar, tidligere Burma, ble en selvstendig stat i 1948. Landet har rundt 55 millioner innbyggere. Fra 1962 til 2011 var landet styrt av en militærjunta.

Valget i 1990 ble vunnet av Aung San Suu Kyi, men militærregimet nektet henne å overta makten, og hun ble satt i husarrest fram til 2010. I 2015 ble hun regjeringssjef, men militæret beholdt mye av makten. Denne perioden var preget av vold mot den muslimske delen av befolkningen.

Aung San Suu Kyi vant valget i november i fjor, men militæret fjernet henne fra makten ved kuppet 1. februar i år, og hun er igjen satt i husarrest.

Per 6. mars var minst 54 mennesker drept og 1700 fengslet i forbindelse med demonstrasjoner mot kuppet, ifølge FN.

beholde etter åtte år i Sørøst-Asia, tok mannen min med seg til en leilighet der han skulle bo når han var der og jobbet og vi alle skulle feriere. Nå aner vi ikke om eller når vi får kommet oss dit og ordnet med tingene våre i Yangon.

Hørte rykter om kupp

1. februar i år ble Aung San Suu Kyi, som et par måneder tidligere hadde vunnet valget i Myanmar med god margin, satt i husarrest sammen med andre folkevalgte ledere. Militærjuntaen i landet hadde igjen kuppet makten, sånn de også gjorde i 1962.

– Vi hadde hørt rykter om at det var et kupp på gang, og militæret hadde den siste tiden vært

opptatt av å kommunisere, i beste Trump-stil, at valget i november var juks. Men ingen trodde vel egentlig at det lå noe i ryktene, forteller Ingunn.

General Min Aung Hlaing, som leder militærets overtakelse av landet, har ifølge BBC uttalt at militæret er på folkets side og ønsker å forme et sant og disiplinert demokrati. Han har også sagt at det vil bli holdt et fritt og rettferdig valg når krisen i landet er over.

Bilder spredt via sosiale medier viste fort hvem det var som la ned arbeidet i protest og gikk på gatene. Det var studentene og lærerne. Med røde armbind og tre fingre i været markerte de sin støtte til de folkevalgte politikerne og sin avsky mot militærdiktaturet.

– For lærerne var dette kuppet dobbelt provoserende. Det var i hovedsak lærere som telte opp stemmer og organiserte valget. De visste at alt hadde foregått ordentlig og opplevde påstander om valgfusk som en fornærmelse, forklarer Ingunn.

Gråter for barna

Etter at militæret begynte å slippe taket i Myanmar i 2011, og Aung San Suu Kyi ble satt inn som regjeringssjef i 2016, har veien mot et reelt demokrati vært åpen for burmeserne, om enn med restriksjoner.

Ingunn Bjune er dypt bekymret både for tidligere elever og kolleger, nære venner og familie.

– Jeg har veldig vondt av barna. Elevene i pri- ➤

Min Aung Hlaing er øverste sjef for de væpnede styrker og leder for det nye militærstyret i Myanmar.

FOTO WIKIMEDIA COMMONS/MIL.RU

vate skoler har sittet hjemme og hatt hjemmeskole i snart et helt år. Elevene i den offentlige skolen har vært hjemsendt på grunn av koronaviruset i månedsvis. Myanmar er et fattig land, og de fleste skoler har ikke tilstrekkelig digitalt utstyr til å ha en fungerende hjemmeskole. Så kommer altså dette i tillegg! Hvordan ser fremtiden deres ut nå?

Ingunn Bjune tror demokratiforkjemperne vil klare å holde det gående lenge.

– Det sinnet som driver dem nå, er dypt og inderlig. Du må huske på at mange, både lærere, leger, journalister for den saks skyld, selv vokste opp under militærregimet. Mange vil nok ofre nesten hva som helst for at barna deres skal slippe å vokse opp under samme forhold.

– Hjelper ikke å lukke internett

– Det er ekstremt viktig at kuppemakerne skjønner at det som skjer, blir kjent og at det ikke aksepteres, sier Thomas Nordgård, leder for Utdanningsforbundet Troms og Finnmark.

Nordgård følger konflikten i Myanmar tett. Han har selv hatt familie boende i landet og har også besøkt Ingunn Bjune i Myanmar mens hun bodde der.

– Vesten og verden må vise at de bryr seg om det som foregår. Å lukke ned internett går ikke lenger, det har vi sett (burmesere kom seg på nettet likevel, ved hjelp av VPN, private nettverk, journ. anm.). Dramatiske vitnesbyrd fra gatene blir delt likevel, sier han.

Utdanningsforbundet sentralt har uttrykt sin støtte til lærer- og fagforeningskolleger i Myanmar Teachers' Federation og har videre bedt norske myndigheter presse på for at Sikkerhetsrådet vedtar en resolusjon som fordømmer kuppet. Forbundet har også vedtatt at de vil legge press på norske myndigheter for å påvirke til frigivelse av politiske fanger.

Nordgård mener det er viktig at lærerorganisasjoner over hele Vesten stiller opp i solidaritet med kolleger som kjemper.

– Det er så vidt meg bekjent syv fagforeninger for lærere i Myanmar. Vi må være tydelige i vår solidaritet og støtte overfor dem. Når det etter hvert kan bli bruk for økonomisk hjelp, må vi selvsagt vurdere å bidra.

«Å ivareta demokratiske verdier ligger i vårt profesjons-DNA.»

Thomas Nordgård,
leder for Utdanningsforbundet
Troms og Finnmark

Farlige lærere

Lærere og utdanningsinstitusjoner har historisk sett hatt en viktig rolle som part og motstand i betente samfunnskonflikter. Nordgård peker på lærerne som demokratiforkjempere i mange land og epoker.

– Vi må for eksempel ikke glemme den rollen lærerne hadde i Norge under 2. verdenskrig, da de motsatte seg nazistisk indoktrinering i skolen. Å ivareta demokratiske verdier ligger i vårt profesjons-DNA. Undervisning, utdanning og barns fremtid skal ikke dikteres av regimer som ikke har barn og ungdoms beste fremst i pannebrasken, sier han.

Nordgård poengterer at utdanning fremmer selvstendig tenkning, noe som er livsfarlig for totalitære regimer.

– Det har vi sett hos islamistiske terrorgrupper, hos nazistene, hos Francos fascister, og det ser vi nå i Myanmar. Et annet nærliggende eksempel er jo det grusomme drapet på den franske læreren Samuel Paty, som viste frem en karikaturtegning i klasserommet, sier han.

Lærere som forbilder

Også Ingunn Bjune tror at læreres motstand er helt sentral. Ikke bare for å bremse kuppemakere, men for å gi styrke til den oppvoksende generasjon.

– I Myanmar er lærerrollen høyt respektert. Både voksne og barn møter lærere med ydmykhet og respekt, på en annen måte enn her hjemme. Jeg tror at når barn og unge ser at lærerne deres sier ifra og ikke lar seg knekke, vil det ha en stor effekt på den oppvoksende generasjon.

Læreren Tin Nwe Yi er en av over 50 mennesker som er drept av sikkerhetsstyrker under demonstrasjoner mot militærkuppet.

FOTO STR/AFP/NTB

Ingunn Bjune har jobbet som lærer i Myanmar. Nå er hun tilbake i Norge og er redd for at tidligere kolleger og elever skal lide store tap i tiden som kommer.

FOTO JOAKIM S. ENGER

Kopinor

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Det kan være av verdi når lærerne skal tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg. Vi snakker om «Det lille ekstra».

Les mer og se filmer på Kopinor.no/skole

Petit

Wenche M. Wisløff

ILL. FOTO MELPOMENEM/ISTOCK

Strikk. Nei, det er ikke strikking av lusekofte, det er en lærerhjernens substans. En strikk som strekkes i alle retninger, uten stans, hele tiden.

Ofte er strekkmerkene svært synlige, skjoldete små rifter som gjør at strikken er nær ved å ryke, i fare for å bli liggende som en kald spaghetti-remse på et grusete klasseromsgulv.

Der vil vi helst ikke havne, men med dagens higen og krav om effektivitet fra skolebyråkrattene er det vanskelig å tenke seg at strikken blir liggende på norgesglasset uten synlige skrammer. Og kommunen melder i roporten: Gjør mer, vær raskere, prestér!

Vi kutter i økonomien, skjærer ned på stillinger, slår sammen klasser, som gir mer penger i kommunekassa og lærerne utfordringer herfra til evigheten. Vi gir dere nett som leker gjemsel, billige kopimaskiner, tre doer på over førti ansatte, vi gir dere Antibac og feiekost, ny læreplan uten lærebøker, men en haug med lenker, klar ferdig gå, den som ikke har skjont det nå, må stå. På mer.

Og strikkene beveger seg, står på hue i kopi-maskinen med papirstans, ser på klokka og lurer på om en rekker en brødskeiv og en halv kopp kaffe før inspeksjon. Eller gå på do. Sorry, opptatt, altså ut. Han slo, hun slo, han sa. Jaja, vi tar det inne. Tramp tramp. Ikke skrik i gangen, hyl. Ikke løp, løper. Ikke ball inne, kadunk. Psykologstriken trår til, såså, nå skal vi ordne opp. Munnene

Wenche M. Wisløff

Adjunkt

FOTO PRIVAT

forteller, ja, skjønner, da sier vi det er ok nå. La oss lese. Ro. Strikken slakkes, pusten roes, lydløse ord går inn i små hoder og lagres. Jeg har glemt å vaske hendene, ok, gjør det, forresten, jeg skal til tannlegen kl. 10.40, kan du minne meg på det? Kan jeg drikke, gå på do, hente iPad-støtte, levere bok? Nei, ja, ja, nei. Jeg må huske på å skrive ut utviklingsskjemaene, vurdere på Showbie, legge i permer, gå inn på Skolenmin, Skolestudio, Salaby, Elevkanalen, A-univers og enda lenger ut i universet, skal visst nok være noen gode opplegg nær Jupiter. Lekser, opplegg og skjemaer, oi, alt må være klart til Teams-møte kl. 15, drikke vann, spise to biter eple, smile og skjerpe strikken, velkommen til møte, (herregud som jeg ser ut på skjermen), takk, sukk og snakk. Forresten, hvor er nøkkelen min?

«... gå inn på Skolenmin, Skolestudio, Salaby, Elevkanalen, A-univers og enda lenger ut i universet, skal visst nok være noen gode opplegg nær Jupiter.»

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Lærernes arbeidssituasjon

Etter alt som hender i skolen, ser det ikke ut til at det finnes regler som f.eks. sikrer læreren sunne arbeidsvilkår. Det må være en elementær menneskerettighet selv for læreren at han skal slippe å være utsatt for vold på sin arbeidsplass. Elementer som utover vold mot ham, må fjernes raskt og effektivt. Det kan heller ikke godtas at han blir trakassert og plaget på andre måter. Når slike ting inntreffer på andre arbeidsplasser, blir det straks huskestue og eventuelt arbeidsnedleggelse. Læreren bør få ha sin mentale helse intakt så lenge som mulig. (Fra et leserinnlegg signert av lærere ved Seiersten ungdomsskole i Drøbak).

Norsk Skoleblad nr. 11/1971

For 25 år siden

– Ingen strikker lenger i timene

For første gang opplever lærerne på Voss Husflidskule at ingen elever spør om få strikke i timene. Det er oppsiktsvekkende på en husflidsskole. Er fagene vev og strikk på vei ut av videregående skole? – Ungdom fatter ikke interesse for fag med en eksamen som ikke kan brukes til noe, sier bekymrede husflidsentusiaster.

Skolefokus nr. 6/1996

Det Norske Videnskaps-Akademis Lærerpris 2021

Invitasjon til nominering

Det Norske Videnskaps-Akademi inviterer rektorer, lærere, elever og foreldre til å nominere kandidater til prisen. Prisen skal gis til en lærer som gjør en uvanlig god innsats i den norske skolen, fra grunnskolen til og med videregående skole.

Det Norske Videnskaps-Akademis Lærerpris er en pris til minne om lærer Daniel Føllesdal (1869 – 1923), kona Bertha (1871 – 1937) og deres seks barn som også var lærere. Prisen er på kr 50 000, og et diplom, delt ut annethvert år på akademiets årsmøte i mai.

I valget av prisvinner vil det bli lagt vekt på lærerens evne til å vekke interesse for, og fremme deres evne og vilje til å arbeide videre med faget etter endt skolegang.

Forslag må være priskomiteén i hende innen 25. mars 2021.

Priskomiteén er oppnevnt av akademiet. Steffen Handal. representerer Utdanningsforbundet.

Forslag sendes leder av priskomiteén:

Svein Sjøberg på e-postadresse: svein.sjoberg@ils.uio.no

Forslaget skal være 2-3 sider langt og sendes som PDF-vedlegg.

Tidligere vinnere:

2009: Jostein Walle, lektor ved Knarvik videregående skole

2011: Atle Oanes, lektor ved Vågsbygd videregående skole

2013: Annette Iversen Aarflot, lærer ved Eiksmarka barneskole

2015: Jørn Hjulstad, lærer ved Kongsberg videregående skole

2017: Terje Pedersen, Linn Merethe Godfrey Kipsgaard og Anne Marit Selstø, lærerteam ved Rothaugen skole, Bergen

2019: Ellen Egeland Flø, lektor ved Mailand videregående skole i Lørenskog.

Se også <https://www.dnva.no/priser/akademiets-laererpris>

Aktuelt verktøy OMTALT AV Wenche Fjeld og Ellen Nettet Mæland, Høgskolen i Innlandet

«Play It Right» – et samtaleverktøy om seksualitet for barn og unge

Samtaleverktøyet Play It Right kan gi god hjelp og støtte til lærere og andre fagpersoner i seksualitetsundervisning.

Alle mennesker trenger informasjon om seksualitet, og seksualitet er så mye mer enn samleie, forebygging av graviditet, kjønnssykdommer og overgrep. Seksualitet er å være menneske, noe som inkluderer seksuelle handlinger, fantasier, tro, holdninger, kjønnsroller, identitet, seksuell orientering, erotisme, intimitet, nærhet, anerkjennelse og kjærlighet. Dette er bakgrunnen for at Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) Øst har utviklet et samtaleverktøy om seksualitet for barn og unge. Det skal gi fagpersoner innen skole og helse tilgang til et konkret materiell å bruke i forbindelse med seksualitetsundervisning og ved veiledning av barn og unge.

Tanken bak materialet er at kunnskaper og bevissthet fører til at barn og unge tør å spørre voksne om det de lurer på. Kunnskap og bevisstgjøring gir barn og unge mulighet til å ta gode valg som de kan leve med hver dag resten av sitt liv. Statistikk viser at mange seksuelle overgrep mot barn begås av andre barn. Den trenden må endres. Det er ikke godt å leve med vissheten resten av sitt liv, om at man har blitt utsatt for overgrep, ei heller at man har begått overgrep overfor andre.

Kropp og seksualitet er et av flere aktuelle områder i det tverrfaglige temaet «Folkehelse og livsmestring» i LK 20. I overordnet del av læreplanverket vises det til at bevissthet og kunnskap om blant annet kropp og seksualitet kan bidra til at barn og unge tar gode helsevalg, og til at de kan forstå og påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv.

Verktøyet består av ei håndbok hvor 22 forfattere har skrevet like mange kapitler, og av et spill basert på spørsmålsskort. Kapitlene omhandler både sunn og usunn seksualitet, skam, traumer og

FOTO: PLAY IT RIGHT

Play It Right – samtaleverktøy

Av Vollebæk, L.R. (red.)

Hvordan håndtere ulike utfordringer i dialog om seksualitet?

– En håndbok i Play it right-verktøykassen.

RVTS Øst og Kriminalomsorgen (2020)

Samtaleverktøyet er utviklet av RVTS Øst med Line Ruud Vollebæk som redaktør.

tilknytningsforstyrrelser, selvtillit og selvfølelse, sex som selvskading, bytte/salg og kjøp av sex, endringsarbeid, seksuell orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet.

Psykologspesialist Christian Lunde-Hansen ved RVTS har skrevet et innledende kapittel om hvordan bruke verktøyet. Verktøyet kan brukes individuelt, men også i grupper. Målgruppen er barn fra 12 år, men også unge voksne opp mot 25 år (eller eldre). Det er mulig å velge ut kortene som skal benyttes i samtalen, eller man kan trekke kort tilfeldig i spillet. Noen av spørsmålene kan være trigger for ulike følelser og reaksjoner. Derfor er det beskrevet ulike reguleringsøvelser som læreren/veilederen kan bruke, samt at det er lagt ved to reguleringsstærninger. Terningene kan brukes som

stressballer eller for å velge ulike øvelser som hjelper til med å regulere følelser.

Play it right er utviklet slik at det kan brukes i skole og andre steder hvor barn og ungdom er i posisjon til å motta veiledning. Materialet er utviklet av fagpersoner med ekspertise på hvordan en kan samtale med barn og unge om kropp og seksualitet, og vil være til hjelp og støtte for lærere og andre fagpersoner i seksualitetsundervisning og ved veiledning av barn og unge. Om noen spørsmål skulle vekke ubehagelige følelser, så husk at følelser ikke er farlige. Derimot kan det føre til vansker om man ikke får hjelp til å forvalte følelsene sine. Play it right er et verktøy som er lett å bruke og favner det tverrfaglige perspektivet innen seksualitetsundervisning.

Foto: Adobe Stock

Magnus fikk lærerjobb i varmen

Magnus Hotvedt Rystad trengte ikke tenke seg om to ganger da han fikk høre at det var en ledig lærerstilling på Gran Canaria.

Rystad gikk inn i stillingen som lærer ved Den norske skolen Gran Canaria i august. Det var en rekke tilfeldigheter som førte til at et nytt kapittel i livet åpnet seg.

– Jeg følte et behov for å skifte miljø, så da jeg fikk høre av en kollega at det var ledige lærerstillinger på Gran Canaria, grep jeg muligheten.

Men læreren som opprinnelig er fra Andebu i Sandefjord kommune, var ikke alene om å ville jobbe på solrike Gran Canaria. Ryktene sa at det var over tusen søkere til de fem stillingene som lå ute på lærerjobb.no.

– Jeg føler meg heldig som kapret en av dem, sier Rystad.

Kjærlighet for musikk

Magnus Hotvedt Rystad har arbeidet som lærer i syv år. Nå har han satt seg på skolebenken igjen selv også, på spanskurs.

– Det er spennende med et sceneskifte og å få nye erfaringer i et nytt land. Jeg gleder meg til hele opplevelsen, og forhåpentligvis kan jeg noen spanske gloser etterhvert, sier han.

I ungdommen var Rystad gitarist i flere band og kollegene ved Den norske skolen Gran Canaria skal ikke se bort ifra at det blir noe gitarklimpring fremover også. Og naturligvis skal han undervise i musikk.

– Ja, jeg er veldig glad i musikk. Det første jeg gjorde da jeg ankom var å kjøpe meg en gitar!

Skreddersydd for elevene

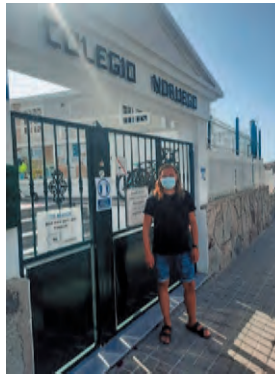
Som spesialpedagog er Rystad opptatt av relasjonen til elevene. Han forteller at han lenge har hatt en lidenskap for å hjelpe barn med spesielle behov og ønsker å videreføre dette arbeidet ved den nye arbeidsplassen.

– Spesialundervisningen her er veldig bra. Det er noe jeg virkelig setter pris på ved denne skolen. Her har jeg muligheten til å skreddersy undervisningen etter elevenes behov, sier han.

Skolen på Gran Canaria er en mindre skole med færre elever og derfor er det lettere å gi hver enkelt elev ekstra god oppfølging.

– Det er en stor fordel med mindre klasser når det gjelder oppfølging og god læring. Derfor gir denne skolen svært gode muligheter for å følge opp elevene skikkelig, avslutter han.

Tekst: Bendik Agersborg Eriksen

Magnus Hotvedt Rystad, lærer ved Den norske skolen Gran Canaria.

Det er spennende med et sceneskifte og å få nye erfaringer i et nytt land. Jeg gleder meg til hele opplevelsen, og forhåpentligvis kan jeg noen spanske gloser etterhvert.

Ser du etter nye medarbeidere?

En utlysning på Lærerjobb.no har følgende eksponering:

- Stillingskarusellen på Utdanningsnytt.no i 30 dager
- Stillingen deles i sosiale medier
- Lenke i Utdanningsnytt sitt nyhetsbrev til 155.000 medlemmer i Utdanningsforbundet
- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no

Lærerjobb.no er stillingsportalen for utdanningssektoren, og leveres og driftes av bladet Utdanning og Utdanningsnytt.no som utgis av Utdanningsforbundet. På Lærerjobb.no kan arbeidssøkere enkelt få oversikt over ledige stillinger innen barnehage, grunnskole, videregående skole, universitet, høyskole og øvrige undervisningssteder.

Annonsekontakt:

Mona Jørgensrud, mj@hsmedia.no, telefon 911 73 473

Skoleadministrativt datasystem bryter med lærernes arbeidstidsavtale

Visma InSchool må langt på vei kunne karakteriseres som en IT-skandale.

Høsten 2020 tok Rogaland fylkeskommune i bruk det nye skoleadministrative datasystemet Visma InSchool (VIS) ved sine 27 videregående skoler. Dette valgte man til tross for at Utdanningsforbundet allerede høsten 2019 tok til orde for å utsette utrullingene ett år (Stavanger Aftenblad 30.10.2019). Bakgrunnen for vårt råd var svært negative og bekymringsfulle erfaringer fra pilotfylket Akershus. Vi mente at før man innførte det i flere fylker, burde man kunne vise til en vellykket pilotering knyttet til alle sentrale funksjoner i systemet. Noen av fylkene som opprinnelig skulle innføre systemet i inneværende skoleår, valgte også å utsette dette. Det gjorde de trolig klokt i.

Prislappen på VIS er etter det vi kjenner til på ca. 600 millioner kroner, inkludert driftshjelp ti år fram i tid. Det interkommunale selskapet Vigo IKS, som agerer på vegne av alle fylkene, står bak innkjøpet. Etter planen skal systemet ruller ut i alle landets fylker i løpet av de neste par årene. Langt på vei må man kunne karakterisere Visma InSchool som en IT-skandale. Systemet fremstår som både uferdig og uhensiktsmessig i bruk.

Det er ille i seg selv at et helt nytt datasystem, som i utgangspunktet er anskaffet for å gi skolene et

arbeidsbesparende redskap, i praksis fungerer som en tidstyv både for lærere og skoleledere. Like ille er det at arbeidsgiver bryter lærernes arbeidstidsavtale ved å benytte et system som ikke genererer en avtalepliktig oversikt over undervisningen og den øvrige arbeidstiden på skolen.

Ifølge lærernes arbeidstidsavtale, SFS 2213, skal læreren ha en oversikt som angir arbeidstiden på skolen den enkelte dag med både start- og slutt-tidspunkt. I denne bestemmelsen ligger det et arbeidsvilkårsvern, og samtidig gir det pedagogisk sikring for at læreren skal kunne planlegge godt innenfor de tildelte timene i faget. Dette får man ikke i VIS, noe som dermed representerer et brudd med sentrale avtalebestemmelser og intensjonene bak disse. Arbeidsgiver bryter dermed sin tariffmessige forpliktelse til å påse at rettigheter og plikter overholdes i henhold til gjeldende tariff-avtale.

Innføringen av VIS har altså medført at mange lærere ikke lenger har mulighet til å forstå og kontrollere sin egen arbeidsplan, slik denne kommer til uttrykk i systemet. Dette handler blant annet om oppgitte stillingsprosenter i fag, og om forholdet mellom stillingsprosenter i fag og såkalt timeplanlagte timer i disse fagene. Det er i mange tilfeller ikke samsvar mellom disse kategoriene på lærerens arbeidsplan i VIS. For hva er for eksempel en timeplanlagt time i VIS? Man skulle tro at det er en time læreren skulle kunne finne igjen i sin plan. Slik forholder det seg ikke, og timeplanlagte timer kan dermed ikke brukes til å bekrefte lærerens stillingsprosenter i fagene. Dermed er det i praksis svært vanskelig for læreren å holde oversikten over hvor mange timer som skal leveres i hvert fag, og det medfører at læreren mister oversikt over egen arbeidstid. Uklarheter knyttet til mangelfulle og feilaktige arbeidsplaner får konsekvenser for lønnsslippen til læreren. Det læreren mottar i lønn, må stå i forhold til timene han har fått tildelt i sin arbeidsplan, etter avtaleverket. Dersom læreren i praksis får flere timer i faget enn det stillingsprosenten viser, skal vedkommende ha overtidsbetaling. Slik dette kommuniseres nå, er det vanskelig for læreren å kontrollere egen lønnslipp og om utbetalingen er korrekt.

Arbeidsplaner og lønnslipp er ytterligere vanskelig gjort ved VIS-systemets terminologi som i

liten grad relaterer til avtaleverket. «Allokert» stillingsprosent og «allokert» lønn er eksempler som bidrar til forvirring i kombinasjon med begreper som 'tilsettingsprosent' og 'lønnspresent'. 'Undertid' er et annet begrep i VIS-systemet, men der forbindelsen til avtaleverket er uklar. Vi vurderer det videre som problematisk at lærernes arbeidsplaner inneholder en oversikt over såkalte 'aktiviteter' adskilt fra fag, som om disse begrepene har forskjellig betydning for opplæringen. Det er både bekymringsfylt og provoserende at man innfører et datasystem i videregående skole som på mange måter ser ut til å utfordre lærernes opparbeidede lønns- og arbeidsvilkår.

Utdanningsforbundet i Rogaland har siden innføringen av systemet høsten 2020 stadig blitt kontaktet av frustrerte medlemmer og lokale tillitsvalgte som adresserer ulike VIS-relaterte problemstillinger. Disse har vi pekt på og tatt opp i flere møter med fylkesrådmannen. Vi har også ytret oss offentlig om noen av utfordringene (Stavanger Aftenblad 02.10.2020). Spørsmålene er mange, og noe av det mest grunnleggende står fortsatt ubesvart. Hvilke av feilene som skyldes algoritmene i systemet og hvilke som skyldes kravspesifikasjonen til grunn for bestillingen, er for oss uklart. Og i hvilken grad systemutvikleren kan lastes for feil og mangler, eller om bestilleren må bære ansvaret, har vi ikke grunnlag for å uttale oss om. Det vi imidlertid vet, er at lærerprofesjonen ikke ble involvert i systemutviklingen, og det kan være god grunn til å spørre om manglende partssamarbeid kan være en av årsakene til manglene som lærere og skoleledere påpeker.

Ved innføringen av VIS fikk vi forsikringer fra fylkesrådmannen om at alle kritiske funksjoner i systemet var operasjonelle, og at det lå an til at skolene ville få et nytt datasystem som ville ivareta skolens behov. Etter et drøyt halvår med VIS, kan vi konkludere med at så ikke er tilfelle. Vi er bekymret for den belastningen det har påført våre lærer- og ledermedlemmer i et fra før av krevende år med pandemi og fagfornyelse. Kan man som lærer og arbeidstaker i Rogaland fylkeskommune ha tillit til et skoleadministrativt system der det er uklart om sentrale arbeidstidsbestemmelser og lønn bli rettmessig ivaretatt? Etter vår vurdering blir ikke såkalte kritiske funksjoner ivaretatt godt nok i systemet, og er ikke i tråd med gjeldende avtaleverk.

● **Bjørn Brown**

FOTO PRIVAT

● **Åshild Knutzen**
fylkeshovedtillitsvalgte i Utdanningsforbundet Rogaland

FOTO PRIVAT

Stadig flere barn på spesialskoler – litt for enkelt?

● **Svein Erik Nergaard**
førstelektor ved
Læringsmiljøsentret,
Universitetet i Stavanger
FOTO PRIVAT

Det foregår lite eller ingen systematisk forskning om kvaliteten på ulike organisatoriske løsninger som skolen bruker for å møte utfordringer.

Å være inkludert er en grunnleggende rettighet som alle elever har, og er en av de viktigste forutsetningene for et godt liv, men er de nye tallene som viser at flere barn går på spesialskole, egentlig gode nok indikatorer på det vi ønsker å måle?

Utdanning nr. 1 2021 bringer et oppslag om "Stadig flere barn på spesialskoler" basert på GSI-tall for 2020. I saken går det frem at 6237 elever nå får undervisning utenfor normalskolen, en økning på ti prosent de siste fem år. Terje Ogden og Thomas Nordahl uttrykker sin bekymring og mener at dette viser at utviklingen i skolen går i feil retning. Selvsagt skulle vi alle ønske at disse tallene heller viste nedgang enn økning. Å være inkludert er en grunnleggende elevrettighet og en av de viktigste forutsetningene for både å ha, og seinere få, et godt liv. Men er disse tallene egentlig gode nok indikatorer på det vi ønsker å måle?

For å kunne få oversikt over utviklingen av ulike forhold og fenomen må vi lage kategorier og tallfeste det vi skal undersøke. Det gjør vi på alle områder. Da er det avgjørende at kategoriene representerer det vi mener at de skal, og særlig hvis vi summerer ulike kategorier er det avgjørende at begrepsbruken er riktig. Hvilke kategorier skjuler seg bak overskriften "Stadig flere barn på spesialskoler"? Tallet 6237 er summen av 4326 og 1911. Det første tallet er antall elever med fast tilhørighet i egne faste avdelinger for spesialundervisning. I denne gruppen finner vi mange elever med store funksjonsvansker, både fysisk og psykisk. Elever med autisme og utviklingshemming for eksempel, er i denne gruppen. I GSI ble denne kategorien rapportert første gang i 2012. Det har vært en økning på 8 prosent siden da. En saklig diskusjon er om utviklingen av antall elever i denne kategorien er berettiget.

Tallet 1911 er elever som én eller flere dager er utplassert utenfor ordinær opplæring (alternativ opplæringsarena). Denne kategorien har blitt rapportert siden 2006 og viser mer enn en fordobling (831 i 2006). Men er det rimelig å betegne dette som elever på spesialskoler? En studie fra 2009 (Jahnsen, Nergaard, Rafaelsen & Tveit) viser at i et strategisk utvalg av endags-tilbud, førte deltakel-

sen i slike tilbud til at elever ble bedre inkludert i klassen på sin hjemskole. Vi vet svært lite om slike tilbud i dag.

Oppslag i media om økning av antall elever i spesialskoler vil umiddelbart bli forstått som at flere elever segregeres og får et dårligere tilbud i et inkluderingsperspektiv. Spørsmålet om eleven er inkludert og har et trygt og godt skolemiljø, må ta utgangspunkt i elevenes subjektive opplevelse. Likevel brukes fysisk plassering ukritisk som kriterium, til og med som her, uavhengig av om det er snakk om én eller fem dager pr. uke.

Backmann og Haug (2006) viser til at kvaliteten på spesialundervisning og spørsmålet om elevens opplevelse av inkludering er mer knyttet lærernes grunnleggende forståelse og intensjoner, som det å ha et relasjonelt i stedet for et kategorielt perspektiv i sin profesjonsutøvelse, enn til hvor undervisningen foregår. Men, man fortsetter ensidig å bruke fysisk plassering som eneste kriterium fordi det er så befriende enkelt. Man finner det med noen tastetrykk i GSI.

Det foregår lite eller ingen systematisk forskning på kvaliteten på ulike organisatoriske løsninger som skolen bruker for å møte utfordringer. Behovet for andre opplæringsarenaer enn klasserommet har lenge vært åpenbart, men vi trenger forskningsbasert kunnskap om praksis. Vi trenger nye og mer nyanserte blikk på skolens utfordringer med å utvikle en mer inkluderende opplæring for flere elever.

Referanse:

Backmann, K. E. og Haug, P. (2006): Forskning om tilpasset opplæring. Volda: Møreforskning.
Jahnsen, H., Nergaard, S. E., Rafaelsen, F. og Tveit, A. (2009) Den ene dagen. Porsgrunn: Lillegården kompetansesenter.

«Spørsmålet om eleven er inkludert og har et trygt og godt skolemiljø, må ta utgangspunkt i elevenes subjektive opplevelse.»

Fremming av inkluderende barnehage- og sk

● Jon Rogstad

NOVA, Oslo Met – storbyuniversitetet

Mathilde Bjørnset

Forskningsstiftelsen Fafo

Beret Bråten

Forskningsstiftelsen Fafo/Senter for
tverrfaglig kjønnsforskning, Univ. i Oslo

Marianne Takvam Kindt

Forskningsstiftelsen Fafo

En ny studie viser at lokalt eierskap er minst like viktig som kvaliteten på kompetansetiltakene.

Alle er enige om nulltoleranse mot mobbing og krenkelser. I Elevundersøkelsen 2019 svarte likevel 6 prosent av skoleelevene at de hadde erfaringer med mobbing. Spørsmålet er hvordan inkluderende læringsmiljøer kan skapes. Kompetansen til de som jobber i skolen er opplagt viktig. En ny studie viser at kvaliteten på kompetansetiltak er avgjørende, men at det lokale eierskapet er minst like viktig.

I arbeidet med å fremme gode og trygge oppvekst- og læringsmiljøer er barnehager og skoler sentrale. Barnehagene er avgjørende for å fremme et trygt og godt miljø gjennom tidlig innsats. For skolene er det nedfelt at alle elever «har rett til å ha et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring». Enighet om hva som er målet er en nødvendig, men ikke en tilstrekkelig forutsetning for å fremme inkluderende læringsmiljøer i barnehager og skoler.

I praksis er det ikke mangel på tiltak som er problemet, snarere å finne fram til tiltak som har de betingelsene som må til for faktisk å fremme lokal endring av praksis. Dette er temaet for rapporten «Kompetanse for inkluderende barnehage- og skolemiljø», Bjørnset, Bråten, Gjefsen, Kindt og Rogstad, Fafo-rapport 2020:25. På oppdrag fra Utdanningsdirektoratet har vi evaluert tre ulike kompetansehevingstilbud, et nettbasert tilbud, et samlingsbasert tilbud og Læringsmiljøprosjektet. De to første beskrives i stor grad gjennom navnene, mens det sistnevnte er særlig rettet mot barnehager og skoler med særskilte utfordringer når det gjelder inkluderende barnehage-, og skolemiljø. Tilbudene er rettet mot ansatte, ledere og eiere. De tilbys av Utdanningsdirektoratet gjennom kompetansepakken Inkluderende barnehage- og skolemiljø. I tillegg har vi satt søkelys på tre andre nasjonale ordninger som skal fremme en mer generell kompetanseutvikling i barnehager og skoler: desentralisert ordning for kompetanseutvikling i skolen, regional ordning for kompetanseutvikling i barnehagen og oppfølgingsordningen. De sistnevnte er inkludert for å gi innblikk i og hvordan de tre tiltakene i kompetansepakken inngår i en helhetlig innsats for kompetanseutvikling.

Spørsmålet i rapporten er hvordan tiltakene virker når det gjelder å forebygge, avdekke og håndtere mobbing og andre krenkelser lokalt. Studien er basert på både kvantitative data og kvalitative intervjuer med deltakere og ansvarlige for disse tiltakene i et utvalg kommuner.

Fafos studie synliggjør at ansatte og eiere i barnehager og skoler opplever at de har et betydelig behov for å bli tilført mer kompetanse om hva som skal til for å få et trygt og godt miljø, fritt for mobbing og andre krenkelser. Noen konklusjoner peker seg ut i studien: For det første, i diskusjoner om mobbing og andre krenkelser er det ofte slik at ulike aktører trekker fram egne erfaringer i form av enkeltsaker og hvordan de ble og burde blitt håndtert. For de involverte, enten det er ansatte, foreldre eller barnet selv, er dette unike saker, men sett fra utsiden minner ofte sakene om hverandre. En sentral del av utfordringen er følgelig at kompetansetilbudene må favne evnen til å se det generelle samtidig som det gir verktøy for å håndtere det spesifikke. Det er derfor nødvendig med et sammensatt tilbud. En utfordring er imidlertid at de som har oversikt over hele tiltakspakken og alle ordninger for kompetanseutvikling, ser at de ulike tilbudene er komplementære i innhold, mens de som velger blant tilbudene, i større grad antar at de velger mellom ulike metoder for læring.

For det andre må nytten av kompetanseutvikling veies opp mot hvordan deltakerne opplever at tiltakene fungerer i deres lokale hverdag. Satt på spissen hjelper det ikke å lære masse som er interessant, dersom det ikke enkelt kan anvendes lokalt og adresserer de konkrete utfordringene man har der de som har deltatt i kompetanseutvikling, jobber.

For det tredje, for lokal kompetanseutvikling er det en betydelig styrke ved det nettbaserte tilbudet at en kan se materialet om igjen etter deltakelse, og at innholdet kan diskuteres blant kollegene. På den måten kan det nettbaserte tilbudet fungere godt som innspill til en kollektiv kompetanseheving for et kollegium av ansatte.

«I praksis er det ikke mangel på tiltak som er problemet, snarere å finne fram til tiltak som har de betingelsene som må til for faktisk å fremme lokal endring av praksis.»

olemiljø

For det fjerde, når det gjelder suksess, er den betinget av at deltakelse prioriteres, og tilbudenes innhold er av høy kvalitet. Men det holder ikke bare at de objektivt sett har høy kvalitet, kvaliteten har en subjektiv dimensjon. Det fordrer gode ledere, som ikke minst evner å oversette kunnskap fra generelle retningslinjer på måter som gjør at den kan legges til grunn for lokal praksis. Denne typen stedsrelatert sensitivitet er avgjørende for det lokale eierskapet.

Tiltak i kompetansepakken kan oppfattes som konkurrerende, men er tematisk supplerende. Utfordringen er ikke tilbudet, men måten det brukes på. Våre analyser indikerer at deltakerne erkjenner at de har behov for kompetanse, men det betyr ikke at de har den samme bevisstheten om at de både trenger generell kompetanse og lokal tilpasning. Våre funn viser imidlertid at tilbudene i liten grad blir brukt sammen, og at deltakerne gjerne velger enten det samlingsbaserte tilbudet, det nettbaserte tilbudet, eller er aktuelle for Læringsmiljøprosjektet på grunn av særlige utfordringer.

Undersøkelsen av hvordan kommunene samordner eller ikke samordner innsatser for kompetanseutvikling på feltet inkluderende barnehage- og skolemiljø, basert på kompetansepakken og de mer generelt innrettede desentralisert og regional ordning samt oppfølgingsordningen, viser at disse ulike nasjonale innsatsene mer betraktes som supplerende enn konkurrerende. Hvorvidt ulike tiltak og ordninger initiert nasjonalt lar seg samordne og sees i sammenheng lokalt, er imidlertid avhengig av en rekke betingelser.

Disse er det, sett fra nasjonalt hold, viktig å være oppmerksomme på og jobbe for å møte. I dette inngår både tilrettelegging for regionalt samarbeid, fleksibilitet i lokale valg av universitets- og høyskoler som tilbyr kompetanseutvikling, en gjennomtenkning av hvordan private barnehage- og skoleeiere gjøres til del av kompetanseutviklingsstrategier, en vurdering av hvilke tilbud som kan fungere for kommuner med utfordringer på feltet (som er del av oppfølgingsordningen), og hvordan prosjektbaserte tiltak som kompetansepakken tenkes inn i langsiktige strategier for inkluderende barnehage- og skolemiljø.

Rapporten lanseres på webinar 23. mars. Se www.fafo.no

«Satt på spissen hjelper det ikke å lære masse som er interessant, dersom det ikke enkelt kan anvendes lokalt og adresserer de konkrete utfordringene man har der de som har deltatt i kompetanseutvikling, jobber.»

Bestill annonser for 2021

Utgivelsesplan
annonsefrist/utgivelsesdato

5	31. mars/16. april
6	21. april/7. mai
7	5. mai/28. mai
8	2. juni/18. juni
9	4. august/20. august
10	25. august/10. september
11	15. september/1. oktober
12	6. oktober/22. oktober
13	27. oktober/12. november
14	17. november/3. desember

Visste du at annonser hos oss sees av 306.000 lesere?

Kontakt: Mona Jørgensrud i HS Media, mj@hsmedia.no

Gjeninnfør virkemiddelordningen fra 1970-ta

● **Kirsten Limstrand**
Dosent emerita i pedag-
gikk ved Nord Universitet
FOTO PRIVAT

I utkantkommuner med lærermangel bør man vurdere å gjeninnføre ordninger som lønnstillegg og subsidiert videreutdanning.

I tider med lærermangel i distriktene og stor fare for rasering av Bygde-Norge kan det være på sin plass å løfte fram virkemiddelordningen fra 1970-tallet og se på hvilken betydning denne hadde for å blåse liv og røre i utkantkommunene. Kanskje kan noen av de samme virkemidlene settes på den politiske dagsordenen og anvendes også i 2021?

Det mest etterspurte virkemiddelet på den tida var lønnstillegg til lærere som sa seg villige til å arbeide i kommuner med mangel på kvalifiserte lærere, kjent som finnmarkstillegget. Lærere i denne kategorien fikk også tilbud om rimelig husleie og flyttegoddgjørelse. Et annet virkemiddel var et såkalt mellomår for lærerstudenter på fireårig linje. Det innebar at studentene, etter sitt første studieår, ble engasjert som studentlærere (med lønn) i kommuner med stor mangel på lærerkompetanse. De fikk tilbud om permisjon fra studiet i ett år for å være lærervikarer. Sjøl fikk jeg erfaring med det første, et virkemiddel som hadde stor betydning både for distriktskommunen vi kom til og for oss som fikk muligheten til å bo og jobbe der.

Vi skriver våren 1971. Vår unge familie på fire bodde på det tidspunkt i Bergen, i studentleilighet på Natland. Jeg var utdannet lærer med årsenhet i musikk i bagasjen og hadde fått fast lærerstilling i Bergen kommune. Familiepappaen gjorde seg ferdig med realfagsutdanningen ved universitet denne våren, og vi måtte derfor flytte fra studentboligen til sommeren. Vi var innstilt på å bli bergensere noen år til, ettersom vi hadde bodd i byen i sju år, hadde fått et stort nettverk og likte oss godt. Vi hadde kjøpt medlemskap i Vestbo og studerte jevnlig tilbudene fra borettslaget.

Denne vinteren og våren var usedvanlig regnfull. For ungene var det av og på med oljebukser og gummistøvler hver eneste dag og mange ganger om dagen. Vi håpet at regnet måtte ta slutt en dag, og vi begynte å vurdere flytting nordover. Begge var vi hjemmehørende i Bodø og hadde fire besteforeldre som ønsket at vi skulle vende nesa hjemover. Men vi hadde lyst til å vente litt med å flytte «hjem». Da dukket det plutselig opp noe interessant!

Vi abonnerte på Aftenpostens helgeutgave, og en dag åpenbarte det seg en helsides annonse med overskriften: «Velkommen til Porsanger». Her

var det utlyst stillinger for førskolelærere, lærere, skoleledere, leger og øvrig helsepersonell. Det ble reklamert med at ny barneskole skulle stå klar til høsten. Den skulle bygges sammen med gymsal og et 25 meters svømmebasseng. I den anledning trengte de kroppsovingslærere.

Kommunen planla også oppstart av musikk-skole og trengte spesialutdannede musikkklærere. Den nye pedagogisk-psykologiske tjenesten i distriktet var i sin gryende oppstart, og psykologer, spesialpedagoger og logoped trengtes. Det nybygde helsesenteret sto klart til innflytting. Her trengtes leger, sykepleiere, hjelpepleiere og jordmor. En ny barnehage skulle stå klar i løpet av et år, og småbarnsfamilier var ønsket spesielt velkomne. Ikke nok med det, kommunen kunne også lokke med fri flyttegoddgjørelse, finnmarkstillegg over tre år og subsidiert husleie. Annonsen ga videre en sjarmerende beskrivelse av naturen i Porsanger; en kommune med lite nedbør og rike muligheter for friluftsliv, jakt og fiske året rundt.

Slik jeg husker det, tok det ikke mange minutter før vi bestemte oss: Vi søker! Søknadene ble sendt i løpet av uka etter. Etter et par uker fikk vi svar. Begge hadde fått fast tilsetning. Vi fikk også tilbud om enebolig med stort uteareal til den nette pris av 400 kroner i månedsløse.

Sommeren tilbrakte vi i Bodø, men vi fikk barnepass noen dager så vi kunne ta oss en tur til Lakselv for å se litt nærmere på forholdene i Porsanger kommune. Der ble vi hjertelig tatt imot av skolesjefen, som tok seg tid til å vise oss rundt. Ingen av oss hadde vært så langt nord tidligere, og selv om vi skjønnte at stedet ikke lå i et is-øde, hadde vi ikke vært i nærheten av å tro at her var så vakkert. Her lyste myrene røde av multekart, her sto sola på nattehimmelen døgnet rundt og her spratt småseien livlig i fjorden. Vi ble umiddelbart invitert til å bli andelseiere i båten «Pedro» som lærerne hadde gått sammen om å kjøpe. Fra den kunne vi bedrive sjøfiske i sommerhalvåret. I august gjorde vi oss klare med flyttelasset for å bli finnmarkinger. Planen var å bli der i tre år, men vi trivdes så godt at vi endte opp med fire. Flere av lærerne som kom samtidig med oss, investerte etter hvert i egen bolig og gjorde finnmarkinger av seg for livstd.

Det året vi ankom, var det bygget en rekke kommunale boliger, klare til innflytting og godt

«Det mest etterspurte virkemiddelet på den tida var lønnstillegg til lærere som sa seg villige til å arbeide i kommuner med mangel på kvalifiserte lærere.»

egnet for småbarnsfamilier. I de nye boligfeltene vrimlet det av unger, stort sett i samme alder, og det gikk ikke mange måneder før vi hadde fått et stort og allsidig nettverk som også inkluderte de fastboende. Vi innflyttere ble betraktet som viktige ressurser til lokalsamfunnet, og i årene som fulgte bidro vi til å starte opp både svømmegruppe, musikkskole, strykeorkester, barnekor og blanda- kor. Videre var vi engasjerte i lokalpolitikken, samt i diverse lag og foreninger, eksempelvis i idrettslaget, folkeakademiet og bygdebok-komiteén.

Da vi flyttet «hjem» til Bodø høsten 1975, hadde vi fått med oss rik erfaring om betydningen av det å engasjere seg i et lokalsamfunn, noe vi kunne ta med oss videre. I Porsanger hadde vi indirekte blitt tvunget til å bruke kompetansene våre, noe

som hadde gitt en viss tillit til egne evner før vi kom tilbake til hjemstedet og «storbyen».

Sjøl hadde jeg neppe, uten erfaringen fra Porsanger, tort å stille som bystyre kandidat for Venstre høsten 1979, ei heller stille som fagveileder for musikkopplæringen i Bodø kommune eller som dirigent for et av byens kor. Dermed kan jeg bestemt si at virkemiddelordningene på den tiden ikke bare hadde betydning for distriktene, men også for storkommunene og byene mange av oss kom tilbake til. Vi hadde fått med oss en kompetanseheving som neppe kunne vært gitt oss gjennom universiteter og høyskoler, dersom vi hadde flyttet rett hjem etter endt utdanning. Dette var takket være virkemiddelordningen.

Da er mitt **håp** og min bønn til dagens politi-

kere: Se nærmere på virkemiddelordningen fra 1970-tallet og vurder om dere kan få den tilbake. Gjerne på en sånn måte at den ikke gjelder bare for Nord-Troms og Finnmark, slik den gjorde den gang, men at den kan gjelde for alle sårbare kommuner som mangler kompetanse på ulike områder. Gjør det også mulig å dele opp lærerutdanningen med mellomår etter bachelorutdanningen, slik at lærerne selv, gjennom bosetting i distriktene, kan finne ut både hvilken kompetanse distriktene trenger og hvilke fagområder de bør videreutdanne seg i. For dernest å få subsidiert videreutdanning etter noen år. Det «godet» hadde vi også på 1970-tallet!

Det er stortingsvalg til høsten. Kanskje noe å få på plass før valget?

Som medlem eller studentmedlem i Utdanningsforbundet får du bladet Utdanning og et valgfritt tidsskrift

På **Min side** kan du enkelt bestille og endre dine abonnement.

Du finner **Min side** her: udf.no/min-side/mine-abonnement

Medlemsservice: medlem@udf.no eller telefon 24 14 20 00 (tastevalg 2).

Bladet for hele utdanningsektoren.

Tidsskriftet for pedagogisk støttesystem.
Medlemspris: 150 kroner

Tidsskriftet for barnehagesektoren.

Tidsskriftet for skole og universitet/høyskole.

Tidsskriftet for yrkesopplæring.

Velg ditt tidsskrift:

Ikke medlem, men vil abonnere på bladene? Send e-post til abonnement@utdanningsnytt.no

● Barnehage

Ulike forståelser på kollisjonskurs

I et innlegg på Utdanningsnytt.no 26. januar fremkom krass kritikk av boken «Når evidens møter praksis» av professor Monika Seland. Kritikerne tar til orde for at programmet De Utrolige Årene (DUÅ) er et godt program til bruk i barnehagen. Her er ulike forståelser på kollisjonskurs. Jeg vil komme med mitt bidrag til debatten, basert på min masteroppgave Erfaringer med «De Utrolige Årene», Oslo Met 2020.

I oppgaven undersøker jeg noen barnehagelæreres og styreres tanker om ros, anerkjennelse og medvirkning i tilknytning til DUÅ, og i hvilken grad programmet støtter opp om samfunnsmandatet og verdigrunnlaget i barnehageloven og rammeplanen. Studien viser at programmet i liten grad støtter opp.

DUÅ bruker ros som en strategisk metode, samt teknikker for egenhåndtering av følelser, ignorering og rettledning. DUÅ bygger på utviklingspsykologiske ideer om hva barn ikke har og er, men skal bli, og at det krever atferdsendringer

hos barnet. Synet på barn som mangelfulle objekt som skal formes gjennom instrumentell betingning, strider imot barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag.

Barns muligheter til utfoldelse, lek og medvirkning i sine egne liv er svært begrenset i DUÅ. I programmet foreskrives strenge regler satt av voksne, konsekvenser for ethvert regelbrudd, ros som teknikk for atferdsendring, snevre valgmuligheter og ignorering. Lek, medvirkning og gjensidig samspill blir begrenset av ansattes rettledning, ros, krav om egenregulering av følelser og belønningssystemer.

Barnehagers bruk av DUÅ kolliderer med barnehagepedagogikkens røtter og teorier, der anerkjennelse, medvirkning og demokratisk deltakelse er sentrale verdier.

Gøril E. A. Gundersen

pedagogisk leder med mastergrad i barnehagepedagogikk

I programmet DUÅ foreskrives strenge regler satt av voksne, skriver Gøril E. A. Gundersen.

FOTO KLIMKIN, PIXABAY

● Utdanningsforbundet

Er forbundet meningsfylt for pensjonister?

I Utdanning nr. 1/2021 har leder av pensjonistrådet, Bjørn L Vaaland, et lengre innlegg om hva medlemskapet kan by på av temasamlinger og møter. Han drøfter også mulighetene man har til å pensjonere seg i alderen 62-70 år. Han påstår at de som ønsker å jobbe etter 67 år, får rimelig godt betalt gjennom pensjonistlønn!

Når Stortinget behandler pensjonistforliket mellom Frp, SV og Pensjonistforbundet, må Utdanningsforbundet slå alarm, slik at ikke tjenestepensjonen vår røres, skriver Kasper Grindrud og Halvor Hellkås.

ILLFOTO JØRGEN JELSTAD

Oi, det var noe nytt! Hvis du fortsetter å jobbe direkte etter 67 år, er du ikke pensjonist og du beholder lønnen din. Har du derimot gått av med pensjon og så tar noen undervisningstimer, er «den rimelig godt betalte pensjonistlønnen» omtrent det samme som en ufaglært får betalt! Dette er langt fra rimelig godt betalt for en pensjonist med rundt 40 års ansiennitet og diverse tilleggsutdanning. Faktisk er det så elendig at mange betakker seg for tilbudet.

Og nå snakkes det om å etablere møtepunkter for å møte likeverdige pensjonister i stedet for virkelig å jobbe for å korrigere en skremmende utvikling av pensjonene våre; penger vi allerede gjennom et langt yrkesliv selv har innbetalt.

Det som er i ferd med å skje, og som Utdanningsforbundet (UDF) umiddelbart må gripe tak i, er på alle områder å ta vare på vår tjenestepensjon. Denne pensjonen vår blir med jevne mellomrom satt opp mot minstepensjonistene. Selvfølgelig skal de ha en anstendig pensjon og

slett ikke falle under fattigdomsgrensa. Men dette skal ikke delfinansieres ved å ta fra vår tjenestepensjon.

Hva gjør UDF nå når Stortinget skal behandle pensjonistforliket mellom Frp, SV og Pensjonistforbundet? Her burde UDF slå alarm, slik at ikke tjenestepensjonen vår røres, eller at Pensjonistforbundet får forhandlingsrett og dermed skviser ut andre interessegrupper. Dette er absolutt viktigste sak nå!

Forbedringer for minstepensjonistene må bevilges av Stortinget på vanlig måte over statsbudsjettet!

For øvrig er det mange områder og saker å gripe fatt i for Utdanningsforbundet når det gjelder de eldre. Sosial aktivitet er viktig for pensjonistene, men til tider må det komme lenger ned på prioritetslista.

Kasper Grindrud og Halvor Hellkås
medlemmer i snart 50 år

Har du noko på hjartet?

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på maks 8000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

● Om eksamen, elev- og lærersyn

Eksamen er ikke god nok

Det ble litt ironisk. På skolen vår har vi akkurat begynt vår tverrfaglige uke om folkehelse og livsmestring. Ei uke vi har døpt «God Nok». Så kom beskjeden vi ventet på. Beskjeden om eksamen. Hun sa litt om eksamen, kunnskapsminister Guri Melby. Men hun sa mer. Mye mer. Hun sa noe om eleven – den flotte ungdommen vår. Hun sa at ungdommen trenger eksamen. Hvis ikke blir de kanskje ikke motiverte, og da klarer de ikke å holde trykket oppe. Læringstrykket. Hvor har hun det fra? De fleste ungdommer jeg møter, er opptatt av læring fordi den åpner dører! Mot verden og framtida.

Hun sa mye om læreren også. Om oss som jobber i skolen. Om at vi trenger at noen utenfra ser oss i kortene, slik at vi ikke trør feil. Alvorlig feil. Hun sa til og med at det går på rettssikkerheten løs hvis norske lærere skal få sette karakterer, helt på egen hånd, uten at noen utenfra passer på at det går riktig for seg. Ja, for tenk om norske frisører, elektrikere eller sykepleiere skulle gå løs på egen hånd. At ingen utenfra passet på at de utførte jobben sin profesjonelt. At vi bare skulle ha tillit til

Eksamen måler ikke engasjement, skaperglede og utforskertrang. Eksamen er ikke god nok, skriver Kari Edvardsen.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

at de var profesjonelle, liksom. Hei, vent ...

Og så sa hun noe om hvordan man lærer. Og det fantes en tid, for mange år siden, at skole handlet om kunnskap og testing framfor kompetanse og læring. Heldigvis finnes det mye oppdatert forskning på hvorfor den tid er forbi. Avlysning

av eksamen gir oss en unik mulighet til å lære. Til å stille spørsmål ved teorien om at noen utenfra gir en riktigere vurdering av ungdommen etter en femtimers testsituasjon, enn norsk læreren som har fulgt hvert komma, hver verbbygging, hvert avsnitt, hvert nederlag og hver åpenbaring de siste tre årene. Er det ikke på tide at vi forstår at når resultatet av eksamen er at de fleste elever scorer dårligere, er det nettopp fordi eksamen er dårlig? Ikke eleven. Ikke læreren. Eksamen måler nemlig ikke det formålsparagrafen sier er noe av det viktigste vi jobber med i skolen. Eksamen måler ikke engasjement, skaperglede og utforskertrang. Eksamen er ikke god nok. Lærerne er gode nok. Elevene er gode nok.

Dette innlegget sto først på trykk i Rana Blad 10. februar 2021.

Kari Edvardsen

stolt rektor for 800 elever og 100 ansatte ved Rana ungdomsskole

● Språklova

Snublar på målstreken

Norsk Målungdom er skuffa over at Venstre og KrF ikkje går saman med Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV om å vedta ei språklov som går endå lenger i å sikre at det er like lett å vere brukar av nynorsk som bokmål.

ILL.FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

26. februar la endeleg familie- og kulturkomiteen på Stortinget fram innstilling til språklov. Norsk Målungdom meiner det er mange gode prinsipp i lova, men er skuffa over at det gode føremålet ikkje blir følgd opp av tydeleg og offensiv politikk.

Vi har sett år etter år at mållova ikkje blir følgd. Vi er redde for at det same blir tilfellet med den nye språklova. Det er eit plaster på såret at fleirtalet i komiteen ønsker å evaluere lova og at ein da må vurdere sanksjonar.

Norsk Målungdom er spesielt skuffa over at komitéfleirtalet vil fjerne klageretten til språkorganisasjonar og byte denne ut med ein rett til å påpeike feil. Vi meiner at klaging gjennom organisasjonar er eit viktig verktøy for å sikre at så mange som mogleg seier frå når dei ikkje får det dei har rett til. Det har vist seg at dette er heilt naudsynt for at institusjonane skal følge lova.

Dei siste åra har vi hjelpt meir enn 200 studenter med å klage på manglande nynorskoppgåver. Å klage på lovbrøt kan vere byråkratisk og van-

skeleg, spesielt for eksamensstressa ungdom. No håpar vi at det blir tatt like alvorleg når vi berre kan påpeike feil.

Norsk Målungdom reagerer også på at det ikkje skal vere eit krav at statstilsette skal kunne både nynorsk og bokmål, og at reglane for fylkeskommunane ikkje er klare nok. Trass i dette trekker vi det fram som positivt at komiteen presiserer at nynorsk må styrkast i media, skolen og barnehagen.

Vi er skuffa over at Venstre og KrF ikkje går saman med Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV om å vedta ei språklov som går endå lenger i å sikre at det er like lett å vere nynorskbrukar som bokmålsbrukar. Her går Venstre og KrF mot sin eigen politikk. Resultatet er at lova blir dårlegare for nynorskbrukarane.

Gunnhild Skjold

leiar i Norsk Målungdom

● Demokrati

Samfunnskunnskap er livsviktig, skriver Solveig Schytz og viser til stormingen av den amerikanske kongressen i januar i år.

FOTO TYLER MERBLER, WIKIMEDIA COMMONS

Samfunnskunnskap er livsviktig

At samfunnskunnskap er livsviktig, ble tydelig demonstrert da vi så opprørere ta seg inn i den amerikanske kongressen for å tvinge visepresident Mike Pence til å avvise resultatet av et demokratisk valg; en makt han ikke hadde som visepresident. I USA går manglende kunnskap om samfunnets spilleregler hånd i hånd med lav valgdeltakelse og lav tiltro til egne styringsmakter. Bare 51 prosent av alle amerikanere kan navngi kongressen, presidenten og høyesterett som de tre institusjonene som styrer landet. Ifølge Pew Research stolte bare 17 prosent av alle amerikanere på regjeringen i 2019, og Donald Trump hadde bare en tredjedel av den tilliten Richard Nixon (!) hadde som president.

I Norge er det flere som stemmer, høyere tiltro til regjeringen og større kunnskap om demokratiets spilleregler. Vi har likevel ingen grunn til å hvile på laurbærene. Selv om statsministeren er populær, er tilliten til rikspolitikken synkende. Men som PRIO-forsker Sirianne Dahlum påpeker, har vi ikke nok kunnskap om hvor bunnsolid den politiske kulturen vår er.

Samfunnsfag er en viktig del av skolefagene, men flere vil redusere timetall til fordel for realfag. USA viser oss at det er en dårlig idé. Vi må heller styrke faget og gjøre det tilgjengelig for flere. Med fagfornyelsen i skolen har Venstre og resten av regjeringen også introdusert det tverrfaglige emnet «demokrati og medborgerskap» i mange fag. For «demokrati» er ikke bare et begrep i samfunnsfagbøkene, men noe aktivt og levende

skolen skal bidra til å bygge.

Samfunnskunnskap læres ikke bare i klasserommet. Voksne og barn lærer det på nettet, i aviser, bøker og i (digitale) møter. Samtidig er det stadig viktigere at skolen rustet barna våre til å sortere den økende mengden informasjonen vi får, som sann eller usann, nyttig eller farlig. Demokratiet er vårt felles ansvar og vårt livslange læringsprosjekt. Det garanterer frihet og like muligheter for alle, uansett vårt utgangspunkt.

Stormingen av kongressen viste oss at det finnes (minst) to grunnleggende forskjellige forståelser av demokratiets spilleregler. Noen mente at en visepresident kunne stoppe et demokratisk valgresultat, andre mente at å storme en lovgivende forsamling var et kupp. Som senatoren Ben Sasse uttalte: «Vi kan ikke gjøre store ting hvis vi hater våre naboer».

Norge er langt unna denne situasjonen, men vi må være på vakt. Samfunnskunnskap konkurrerer med mye annen kunnskap, men også med løgn, fanteri og konspirasjonsteorier. Internett og sosiale medier gir oss falske nyheter i rasende fart. Samtidig snakker vi stadig mindre med dem som mener noe annet enn oss. Fellesskapet har derfor en stor oppgave i å ivareta samfunnskunnskapen. Det begynner med å ta vare på samfunnsfaget, men fortsetter ut i sivilsamfunnet, arbeidslivet og ved frokostbordet.

Solveig Schytz

utdanningspolitisk talsperson, Venstre

● NRK Super

Nei til nakne voksne i

Ville det vært greit at en lærer kledde seg naken foran skolebarn for å undervise om kroppen? Det nye programmet til NRK Super bærer et usmakelig og hensynsløst preg av målet-helliger-middelet-tankegang.

Å lære om kroppen er naturlig. Det er viktig å danne et sunt bilde av egen kropp og utvikling. Å normalisere blotting av voksne personer foran barn derimot, er hverken sunt eller naturlig.

Redaksjonssjef i NRK Super Cathrine Ingres Nilsen forsøker å rasjonalisere i Utrop 14. februar 2021: «Noen av NRK Supers viktigste oppgaver er å gi barn en stemme og gi dem kunnskap. Vi mener at Superkroppen bidrar til nettopp dette.»

Etter å ha fått servert nakne voksenkropper på NRK Super, hvordan skal barn klare å skille mellom «sunn» nakenhet, definert av NRK Super som voksne som blottet seg på Barne-TV, og usunn nakenhet? Eksistensen av overgripere og grupper som vil utnytte en lik tilnærming for å avtale møte for å begå seksuelt overgrep og blotte seg foran barn «fordi det er akkurat som på NRK Super», må en for all del ikke ignorere!

Hva med barn som har opplevd seksuelt overgrep, skal de ikke beskyttes? En veldig sårbar gruppe gjenopplever sitt traume ved å se dette programmet, men NRK Super skal likevel presse dette i fjeset på alle barn i kunnskapen og opplysningens navn.

Barn surfer ofte muntert og bekymringsfritt på NRK Super for å se sine favorittprogrammer. Plutselig dukker det opp blottet nakenhet. «Æsj, det er ekkelt!» har mange barn uttrykt. Dette sier også noe om hvordan vi bør føle om og reagere på dette. For barn er dette ekkelt. Å servere slikt på TV for de minste er uakseptabelt og uansvarlig av statskanalen.

Det eksisterer en sunn blyghet der nakenhet tilhører den private og intime sfære. Kroppen er

Retningslinjer for leserbrev og fagartikler

Vi er glade for at du vil bidra med debattinnlegg, innspill og kronikker. Se vår forfatterveiledning her: utdanningsnytt.no/debatt

NRKs «Superkroppen»

sårbar, og barn må lære intime grenser, ikke grenseløshet. At statskanalen normaliserer at voksne opptre nakne på TV bidrar til et grenseløst og meget skjevt syn på virkeligheten. Alle mennesker er ikke nudister. Det er heller ikke normalt eller greit å bli filmet naken, eller å vise seg naken foran en gruppe mennesker av begge kjønn.

Det er svært lite fornuftig at NRK velger å kjøre et nakenprogram helt uten aldersbegrensninger. Programmet burde vært utilgjengelig for barn, og siden voksne ikke trenger denne form for opplæring, bør hele programmet avvikles.

Hvis det er upassende for en lærer å stå naken foran skolebarn, bør en tenke seg nøye om, for det er dette man gjør via en skjerm. Barn bør ikke få servert alt av verdens kunnskap, noe må en vokse opp for å skjønne og erfare. La barn være barn!

Hva skal barn med kunnskap om en voksens persons kropp? Lærer ikke barnet sin egen kropp å kjenne gjennom egen utvikling? Har vi voksne blitt så vant til å se nakenhet på skjermen at det ikke er noe feil med det lenger? «Æsj, det er ekkelt»: Lytt til barna, NRK Super, og ikke press på dem usunn og grenseløs seksualitet.

Karl Tobias Hansen

fylkesleder for Troms og Finnmark
Partiet De Kristne

Overgripere som vil nærme seg barn for å avtale møte for å begå seksuelt overgrep, og blotte seg foran barn «fordi det er akkurat som på NRK Super», må en ikke ignorere, skriver Karl Tobias Hansen.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

● Språk

Null nynorsk hos Vestfold og Telemark fylkeskommune

Nyleg var det eit år sidan Telemark og Vestfold vart slått saman. Etter mykje politisk dragkamp, debatt og strid har dei verste stormane stilna. Heilt til eg byrja saumfara dei nye nettsidene til vår nye fylkeskommune. Ingen av tekstane som møtte meg er på nynorsk! Var eg blind?

Eg leita under fana «language», utan hell. Der kan du få teksta omsett til

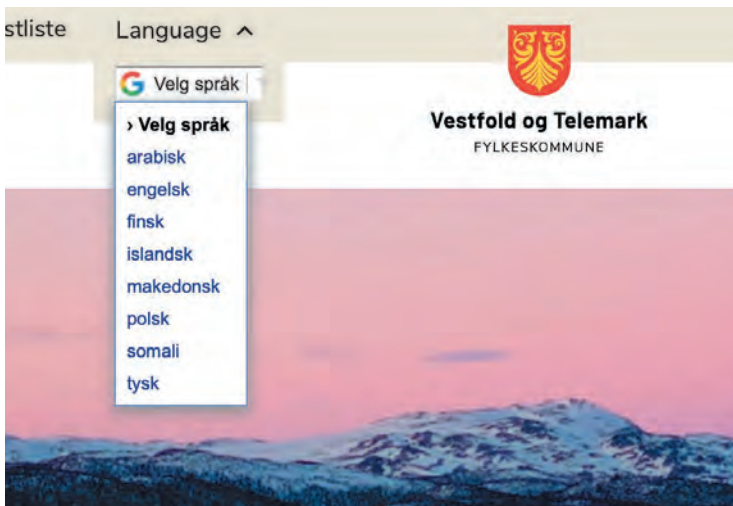
arabisk, engelsk, finsk, islandsk, makedonsk, polsk, somali og tysk, berre ikkje til nynorsk. Heller ikkje under «Mi side» eller «Meny» er nynorsk å finna som eit val. Dette er snodig all tid dei norske fylkeskommunane er lovpålagt å dekkja eit nynorsknyttande publikum og deira rett til å få lesa informasjon og dessutan kommunisera med statlege organ på eiga målform.

Etter at dei nye fylkesgrensene vart sett, har tre fylke erklært nynorsk som språkform: Vestfold og Telemark, Møre og Romsdal og Vestland. Kva skjedde, gode Vestfold og Telemark? Eg kan ikkje sjå at det ligg ute noko synleg informasjon om bruk av nynorsk på dei fylkeskommunale sidene eller på Instagram. Då eg vende meg til fylkeskommunen om dette, svarte dei «... vil ha fokus på meir bruk av nynorsk i kanalane våre framover! Med ønske om ei god helg!». Det er no ei veke sidan, og inga endring har skjedd. Å kommunisera på nynorsk er juridisk sett ei plikt og ein rett å følgja, meir enn eit fokus å halde.

Eg finn altså ingen saker på nynorsk eit heilt år etter at Vestfold no skal samarbeida med gamle ærverdige Telemark, sistnemnde med fleire kommunar kor nynorsk er hovudmål. Kva trur de nynorskbrukarar som meg tenkjer om dette? Eg veit kva eg tenkjer om dette:

Nyleg las eg at språkleg likestilling på nettet er ein av vår tids viktigaste kulturpolitiske saker. Påstanda vart fremma i ein leiar i Bergens Tidende. Forhåpentleg kjem òg språkleg likestilling inn på dei fylkeskommunale nettsidene her i regionen. Saka handlar om å overhalda norsk språkpolitikk og lovgjeving, og til slutt handlar det om respekt og evna til fremma viktige verdiar i det norske språksamfunnet.

Marianne Store | lektor

Skjermdump fra www.vtfk.no.

● Læring

Kooperative klasserom er framtida

Skoleeleven Noah på 7. trinn kommer hjem med et stort smil rundt munnen. Mor lurer på hvorfor han virker så glad. «På skolen i dag hjalp jeg Marielle, Daniel og Mohammed med å forstå fotosyntesen, og vi jobbet kjempegodt i mattetimen da vi sammen klarte å løse alle mattegrublisene. Vi kaller oss for «Team United», roper tolvåringen før han stikker av gårde på håndballtrening.

Noah er én av flere tusen skoleelever som får oppleve gleden av å lære i et klasserom preget av samarbeidslæring. Samarbeidslæring (Cooperative Learning) er en undervisningsmetode hvor elevene samarbeider etter bestemte prinsipper, samarbeidsmønstre og strukturer. Målet er å øke læring og trivsel i klassen hvor en gruppe av elever er avhengig av hverandres innsats. Mens tradisjonelt gruppearbeid ofte opererer med uklare roller hvor flere elever henger med som gratispassasjerer, legger samarbeidslæring vekt på at elevene skal ta ansvar både for seg selv og andres læring. I et kooperativt klasserom jobber elever en del av dagen i heterogene læringsgrupper på tre-seks elever. Samarbeid betyr aktiv involvering fra alle elever hele veien; å utnytte potensialet i at elevene kan lære av hverandre.

Konsekvensene av samarbeidslæring er dokumentert i forskning gjennom flere tiår hvor tendensen viser at det er stor kraft i metoden (Johnson & Johnson 2008, Kagan 2009, Slavin 2010, Hattie 2013, Mitchell 2014). Fire grunnprinsipper styrer dette, blant annet positiv gjensidig avhengighet. Disse styrer hvordan læreren

Mens tradisjonelt gruppearbeid ofte opererer med uklare roller hvor flere elever henger med som gratispassasjerer, legger samarbeidslæring vekt på at elevene skal ta ansvar både for seg selv og andres læring.

ARKIVFOTO BO MATHISEN

organiserer og jobber med denne metoden rettet mot elever.

Samarbeidslæring skiller seg videre fra annet gruppearbeid ved å være tydelig lærerstyrt. Læreren skal ved hjelp av strukturene sørge for at hver elev bidrar til at hele gruppen lærer. I skolen har vi hatt en tendens til å tenke på undervisningen som enten lærerstyrt eller elevsentrert. Innen samarbeidslæring er undervisningen fortsatt lærerstyrt, men innholdet og læringsaktivitetene er elevsentrert. Slik kan struktur og faglig sosial læring eksistere sammen. Samar-

beidslæring er et mulighetsrom for danning.

Samarbeid regnes som en av 22. århundrets ferligheter, og vi trenger framover å bygge robuste og gode læringsmiljø i skolen hvor elevenes motivasjon og engasjement er drivkrefter for læreprosesser. Som lærer, rektor og lærerutdanner har jeg i flere år jobbet med samarbeidslæring, og jeg har sett hvordan samarbeidslæring har skapt større evne til problemløsning og kritisk tenkning i elevgrupper. Det har også alltid følt meningsfylt og riktig å hjelpe og veilede unge mennesker til å utvikle gode samarbeidsmåter. Vi må lære elevene hvordan man lærer i et gruppearbeid, og da må vi lære dem å samarbeide.

Det hele må starte i klasserommet, for en del av livsmestringsoppdraget framover blir å gi elever samarbeidskompetanse som rustet dem til å fungere i samspill med andre og i møte med en kompleks verden. Forskning (Hattie, 2009 m fl.) viser at lærerens arbeid som leder av klassen er den enkeltfaktoren som har størst betydning for læringsmiljøet og dermed elevenes læring. Da kan samarbeidslæring være en av flere undervisningsmetoder læreren fritt kan benytte seg av noen timer i uken for å skape mer elevaktivitet, motivasjon for læring og et inkluderende læringsmiljø i tråd med Fagfornyelsen. Gøy er det også!

Robert Mjelde Flatås

høyskolelektor i pedagogikk ved NLA Høgskolen

● Pensjon

Konsekvenser av å jobbe deltid

Lærere som velger å jobbe deltid i perioder av yrkeslivet, får vesentlig dårligere pensjon. Slik jeg har forstått det, er dette blitt forsterket med pensjonsreformen.

Konsekvensene av å jobbe deltid i deler av yrkeskarrieren for lærere finnes det lite informasjon om.

Det er viktig at de som jobber redusert, er kjent med konsekvensene.

Her mener jeg Statens pensjonskasse, KS, Oslo kommune, Utdanningsforbundet og bladet Utdanning har en jobb å gjøre.

Peder Gjerdem | rektor

Rett på sak

● Språklova

Borgarleg semje svekker nynorsken

Venstre og KrF bidreg til å svekke nynorsken i staten. Dei har tydelegvis gjort knefall for Høgre, noko som er frykteleig skuffande. 26. februar la familie- og kulturkomiteen fram innstilling til språklov. Vi hadde venta ei språklov som verkeleg var offensiv på vegner av nynorsken. Mållaget var ikkje nøgd då regjeringa sende språklova til Stortinget i mai i fjor, men hadde håpa at Stortinget ville forbetre lova.

Føremålsparagrafen er historisk bra og lovfestar det offentlege sitt særlege ansvar for å fremje og sikre nynorsk som det minst brukte språket. Diverre står ikkje resten av paragrafane i stil med lova sitt føremål. Regjeringspartia har svekt kravet om nynorskkompetanse for tilsette i staten. Det er alvorleg og vil svekke nynorsken i offentlig forvaltning. Det er òg eit brot på regjeringa si eiga politiske plattform.

Vi er òg skuffa over at språknøytrale fylkeskommunar ikkje får ei klar talfesting av korleis dei skal veksle mellom bokmål og nynorsk og at klageretten blir innsnevra. Den nye språklova får ikkje sanksjonar, men eit fleirtal i Stortinget vil vurdere dette seinare.

Lova må ha sanksjonar. Det er ikkje urimeleg å vente at staten følgjer sitt eige lovverk.

Familie- og kulturkomiteen har samla seg om ei rekkje merknader som viser at dei anerkjenner ein del særlege utfordringar nynorsken har på ulike område i samfunnet.

Difor er det eit skuffande at Høgre sin konservative vrangvilje hindrar regjeringspartia i å vedta ei lov som faktisk vil styrkje nynorsken.

Peder Lofnes Hauge | leiar i Noregs Mållag

Noregs Mållag har ikkje mykje til overs for den nye språklova.

ILL.FOTO INGER STENVOLL

● Lærerutdanning

Pandemien har gitt lærerutdanningene et stort arr:

Nå trenger vi plaster!

● Elise Håkull Klungtveit

leder for Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

FOTO PEDAGOGSTUDENTENE

Sju av ti lærerstudenter sier de har lært mindre under pandemien, og fire av ti sier de har lært mindre i praksis.

Pandemi-tiltakene kan koste oss en generasjon lærerstudenter med svekket utdanning. Det kan føre til økt frafall fra lærerutdanningene og til enda mer krevende overganger fra utdanning til yrke.

Vi har gjort en undersøkelse blant våre medlemmer. Den viser at sju av ti lærerstudenter sier de har lært mindre under pandemien, og fire av ti sier de har lært mindre i praksis. Rundt en tredjedel av studentene har hatt fysisk praksis kombinert med digital praksis og erstatningsoppgaver for manglende praksis. Det er liten tvil: Kvaliteten på praksis er tydelig svekket under pandemien. Lærerstudentene har i mindre grad høstet nødvendige erfaringer i møte med barn og elever dette året. Dette er en utfordring. Hver praksisdag er verdifull når vi kun har rundt 100 dager praksis i løpet av lærerutdanningene våre.

Vi frykter at redusert kvalitet i praksis fører til økt frafall. Den nye undersøkelsen om praksis i lærerutdanningene viser at hele 39 prosent av dem som har vurdert å avslutte lærerutdanningen, sier at det skyldes praksis. Derfor er vi ekstra bekymret for hvilke

konsekvenser den reduserte praksiskvaliteten kan få for rekrutteringen til læreryrket.

En hel generasjon lærerstudenter har fått et dypt arr i lærerutdanningene sine. Derfor blir det ekstra avgjørende at lærerutdanningene jobber for å ta igjen det tapte. I de åtte lærerutdanningene vil krisen slå ut forskjellig. Fellesnevneren er profesjonsutvikling og praksis. Disse faktorene krever nettopp nærhet mellom lærerutdanningene og oss som er studenter, og økonomiske rammer som ikke eksisterer i dag. Vi håper regjeringen viser handlekraft og legger den nødvendige finansieringen på bordet.

Arret vil gjøre det viktigere enn noen gang å sikre god overgang fra utdanning til yrke i årene fremover: Alle nyutdannede lærere må få veiledning! Dette er det bred politisk enighet om, men dessverre er det nærmest tilfeldig hvor mange som får veiledning i dag. Vi mener tiden for gode intensjoner er forbi. Nå er det nødvendig å lovfeste rett til veiledning for alle nyutdannede lærere, all veiledning må bli finansiert, og det må utdannes flere veiledere enn det gjøres i dag!

Vi tror såret heles bedre hvis vi får plaster på det. Da tror vi det er helt avgjørende at lærerutdanningene får de nødvendige økonomiske rammene i årene fremover, slik at vi som er lærerstudenter, kan følges tett opp, og at alle nyutdannede lærere sikres rett til veiledning.

Ut med skolen!

Ingebjørg Lundevall
lærer
FOTO PRIVAT

Prøver og klasseromsprøver blir prioritert framfor uteskole, til tross for alt vi vet om betydningen av natur og bevegelse for helse, trivsel og utvikling.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Nå har vi fått nye læreplaner, som blant annet «skal gi elevene et bedre grunnlag for å reflektere, være kritiske, skapende, utforskende og kreative», ifølge en pressemelding fra regjeringen. Hvordan skal vi få til det, så lenge skolen vurderes etter snevre, målbare kriterier? Jeg tror ikke svaret ligger i læreplanene. Jeg tror svaret ligger i spørsmålene vi stiller.

Det vi måler, er det som får oppmerksomhet

Et av de mest absurde spørsmål jeg har fått som lærer, fikk jeg på en tidligere arbeidsplass. Spørsmålet var: Hvor mange prosent av elevene vil du ha over kritisk grense i lesing i år? Min leder sto klar med skjemaet som skulle fylles ut og sendes videre. Hvis det bare var opp til meg, ville jeg selvfølgelig ha alle over kritisk grense! Kanskje en fantastisk lærer kan tenke på et tall og oppnå akkurat det hen bestemmer seg for.

Men så fantastisk er ikke jeg. For å kunne fastsette en prosent måtte jeg møte barna, vite hvilke forutsetninger de hadde og hvilke ressurser vi skulle få. Fremdeles ville det være vanskelig å bestemme hvordan barna skulle prestere ved slutten av skoleåret.

Etter mange år med testregime i Oslo-skolen, er begrepet «øve-prøve» innarbeidet hos skolebarna. Altså prøven elevene har før prøven, for å øve til prøven. Også når prøven er en kartleggingstest som skal avdekke spesielle behov. Øve-prøver, prøveprøver og klasseromsundervisning blir prioritert framfor uteskole, tross i alt vi vet om hva natur og bevegelse betyr for helse, trivsel og utvikling.

Skolehage som eksempel på tverrfaglig læringsarena

I august 2019 var vi fire mødre som stiftet Skole-

hageforeningen i bydel Grorud, fordi vi ønsket at barna i bydelen skulle få oppleve gleden av å få jord under neglene. Skolehagen skal være en tverrfaglig læringsarena som blant annet fremmer folkehelse og gir forståelse av dyrkingsprinsipper, økosystemer og biomangfold.

I bydel Grorud vokser 20 prosent av barna opp i lavinntektsfamilier. Mange bor trangt og uten tilgang til hage. Det fantes ingen skolehager i bydelen da vi hadde vårt første møte. Året etter sto to skolehager i full blomst på Ammerud og Grorud skole, og flere skolehager i bydelen er på trappene. Dette har vi fått til gjennom over tusen timers dugnadsarbeid, og i samarbeid med skolene og bydelen.

En utforskende skolehverdag

Da Grorudhagen var klar til bruk, sto vi på utsiden og maste på skolen. Spørsmålet vårt var enkelt: Når vil dere komme til skolehagen? Vi veiledet barna fra 1. til 7. trinn i pandemi-vennlige grupper. Det var utallige rørende øyeblikk. Små barn som pyntet bed med tegninger og fine steiner. Spirende ungdommer som glemte å stå rett opp og ned slik de pleier i skolegården, men kastet seg over greip og trillebærer. Etter skoletid kom barn med søsken og foreldre for å vise fram hagen og hvor de hadde plantet «sitt» frø.

Vi inviterte lærere og ansatte i Aktivitetsskolen (Aks; skolefritidsordningen i Oslo, red. anm.). «Her kan vi observere fugler», sa én. «Vi må snekre fuglekasser», sa en annen. «Jeg vil gjerne ta med mottaksklassen hit», sa en tredje, «fordi det er så mye lettere å lære ord når vi kan ta på.»

Hele sommeren tok Aks og gode naboer ansvar for å vanne. Vi har hatt høsttakkefest med grønnsakssuppe på bålpanna, og i skrivende stund er det på tide å bestille vårens frø.

Da vi startet arbeidet, forekom det å grave oss gjennom gjørme og sand som det tyngste. I ettertid tenker vi at å lage en hage kan alle få til. Det er å stille den over tid og å fylle dagene der med pedagogisk innhold som er de store utfordringene. Nå har hagen vært i drift i snart ett år, og skolen ser hvilken verdi den nye oasen har; for enkelt-elever, for læringsmiljø og for undervisning. De har funnet midler slik at lærere kan ha et ekstra ansvar for skolehagen. Dette er et eksempel på hvordan ledelsen helt konkret kan legge til rette for «en utforskende» skolehverdag.

«Det vi måler, er det som får oppmerksomhet.»

Har læreplanene hindret en praktisk og kreativ skole?

Det manglet ikke godt teoretisk grunnlag for å drive en utforskende, skapende og kreativ skole i verken L97 eller LK06. Hadde vi fulgt «generell del» av læreplanen, tror jeg vi kunne hatt en drømmeskole. For eksempel het det om «Det miljøbevisste mennesket» at opplæringen måtte: fremme glede over fysisk aktivitet og naturens storhet, over å leve i et vakkert land, over land-skapets linjer og årstidenes veksling. Og den bør vekke ydmykheten overfor det uforklarlige, gleden over friluftsliv, nøre hugen til å ferdes utenfor oppstukne veier og i ukjent terreng, til å bruke kropp og sanser for å oppdage nye steder og til å utforske omverdenen. (Generell del, s. 21). Hvorfor skulle overordnet del i fagfornyelsen få større betydning for utdanningen av «det hele mennesket» enn vår gamle generelle del?

Å følge hele læreplanen

Kunnskapsminister Guri Melby har foreslått en ny kartleggingsprøve som skal supplere nasjonale prøver. Rekk opp hånda de som tror at kartleggingsprøver kan «dyrke fram forskjellige måter å utforske og skape på», slik den nye læreplanen fastslår at vi skal. Kvalitet i skolen måles i prosent, og det kan oppleves som risikabelt for en skole å «gi elevene rike muligheter til å utvikle engasjement og utforskertrang» i stedet for å øve til prøver.

Forslag: Å tallfeste utendørsundervisningen

I læreplanen finner vi alle argumentene vi trenger for å bruke skolehagen eller lignende grønne rom for å heve kvaliteten på opplæringen. Da trenger vi politikere som vurderer skolen utfra hele læreplanen. Siden tall og prosenter er så forlokkende for våre myndigheter, hva med å tallfeste hvor stor prosent av undervisningen som skal foregå utendørs? Videre kan man forplikte til praktisk gjennomføring av den helhetlige læreplanen ved å spørre om for eksempel: Hvordan tilrettelegger

skolen for at elevene skal få bruke sin kreativitet og nysgjerrighet i år? Eller: Hvor mange prosent av elevene skal få smake selvdyrket grønnkål i år?

La oss ta tilbake kontrollen

Det virker kanskje naivt å tro at kontrollspørsmål kan endre skolepraksis. Men er det ikke det vi har sett i skolen? At skolen i stor grad styres av hva den blir kontrollert for? OECD har via elevtesten PISA hatt en enorm innvirkning på norsk utdanningspolitikk siden 2000-tallet til i dag (Sjøberg 2015). PISA tester som kjent teoretiske ferdigheter i tre fag. Spørsmålene vi stiller, har betydning for vår praksis.

La alle oss som er bekymret for at overflatisk målstyring tar søkelyset vekk fra skolens brede mandat, ta tilbake kontrollen over spørsmålene! La oss jobbe for at spørsmål om uteskole og utforskning blir faste punkter på avdelingsmøter på egen arbeidsplass. Spørsmålene kan være enkle: Har dere hatt uteskole denne uka? Har dere vært i skolehagen denne uka? Har elevene fått løse oppgaver i ukjent, ny situasjon denne uka? Hvordan har du tilrettelagt for kreativitet og nysgjerrighet denne uka?

Skolens vekst- og dannelsesprosjekt

Når Candide vender hjem etter en lengre reise i den klassiske dannelsesromanen «Candide, eller optimismen» (1759, på norsk 1946) av Voltaire, er svaret han har funnet på livets gåte at «vi må dyrke vår hage». Jeg mener at en skolehage fungerer glimrende både som metafor for en skoles felles vekst- og dannelsesprosjekt, og som et konkret læringsrom for å ivareta folkehelse, livsmestring og bærekraftig utvikling. Hvordan Grorud skole skal bruke hagen i framtida, vet vi ikke ennå. Men når jeg ser for meg de engasjerte barna som knasker i seg selvdyrkede urter mens de diskuterer smaksforskjellen på mynte og løkurt, håper jeg inderlig at skolen får all mulig hjelp til å prioritere arbeidet i det grønne klasserommet framfor stillesitting og øveprøver.

Kilder:

Sjøberg, S. 2015: Pisafisering av norsk skole. En suksesshistorie fra OECD, Reformideer i norsk skole (Red. Røvik, Eilertsen og Furu) Cappelen Damm Akademisk

https://www.udir.no/globalassets/upload/larerplaner/generell_del/generell_del_lareplanen_bm.pdf

«Siden tall og prosenter er så forlokkende for våre myndigheter, hva med å tallfeste hvor stor prosent av undervisningen som skal foregå utendørs?»

ER TAUSHET GULL?

Ytringsklima og uenighetsfelleskap for lærere og ledere i barnehage og skole

Lærerprofesjonens etiske råd arrangerer sin første etikk-konferanse 4. mai 2021. På programmet står dilemmaer rådet har arbeidet med siden oppstart i 2016. Med oss på laget har vi juss-professor Jan Fridthjof Bernt, førsteamanuensis Espen Helgesen, lektor ved Drammen vgs Anne Grønlie, Elevorganisasjonen, professor i filosofi Einar Øverenget og øvrige rådsmedlemmer.

På programmet står:

Ytringsklima og vilkår for uenighet i skole og barnehagesektor

- Ytringsfrihet og lydighetsplikt for barnehagelærere og lærere
- Ytringsfrihet og lydighetsplikt for ledere i skole og barnehage
- Undervisning i kontroversielle tema: Hvordan undervise i kontroversielle tema på en etisk forsvarlig måte.
- Vilkår for kritikk i diskusjonen om inngripen i elevers og barnehagebarns hverdag, med referanse til koronaperioden.
- Læreres arbeidssituasjon under pandemien og vilkår for å ytre seg.

TID: 4. mai kl 12.00–16.30

STED: Lærernes Hus, Osterhausgate 4, Oslo.

Konferansen streames og vi åpner for fysisk konferanse dersom forholdene tillater det. **Påmelding innen 25. april.** Scann QR-koden for påmeldingsskjema, eller gå til www.laereretikk.no.

**LÆRERPROFESJONENS
ETISKE RÅD**

Les mer om lærerprofesjonens etiske råd
på www.laereretikk.no

Minneord

● Eivind Kristiansen

De mange lærerorganisasjonene som gjennom flere fusjoner til sist dannet Utdanningsforbundet i 2002, hadde hver sitt eget tidsskrift. Det gjaldt også Norsk Lektorlag/NUFO, som hadde et tidsskrift som het Den Høgre Skolen, senere Skoleforum. Eivind Kristiansen, som døde i Helsinki 19. januar i år, var i en årrekke redaktør for dette tidsskriftet mens det fortsatt het Den Høgre Skolen, og også en kort tid etter at det skiftet navn til Skoleforum.

Eivind Kristiansen ble født 1929 i Torsnes, som nå er en del av Fredrikstad kommune. Han kom fra enkle kår. Faren var «stenhogger», som det het der, men den store arbeidsledigheten på 1930-tallet gjorde at han måtte finne noe annet å gjøre, og han overtok et småbruk. Der måtte også Eivind hjelpe til. Han gikk på landsens folkeskole, med undervisning annenhver dag, og fra han var tolv år, hadde han lange arbeidsdager i skogen sammen med faren de dagene det ikke var skole.

Mange oppfattet Eivind som meget gløgg, og han ble stadig oppfordret til å bruke evnene sine til å skaffe seg mer utdanning. Han gikk kveldsreal-skole og tok realskoleeksamen fredsvåren 1945. Så fikk han jobb som volontør ved Unger Fabrikker i Fredrikstad. Etter noen år begynte han å ta korrespondansekurs ved siden av jobben. I 1952 tok han handelsgym som privatist; sommeren etter tok han engelskartium på samme vis. Etter det fulgte filologistudier ved Universitetet i Oslo.

Den gang fantes det en studentforening med navnet Filologenes og Realistenes Kandidatforening. Den samarbeidet tett med daværende Norsk Lektorlag og fikk disponere en side i lagets tidsskrift Den Høgre Skolen. Eivind Kristiansen påtok seg ansvaret for den.

I 1960 begynte han sitt arbeid i Oslo-skolen; først ved Sandaker real- og ungdomsskole, deretter ved Teisen Gymnas/Hellerud videregående skole, hvor han arbeidet i flere tiår.

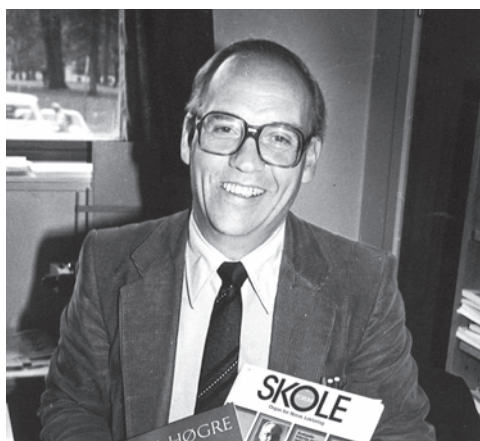

FOTO FINN STOVELAND

I 1969 ble Eivind bedt om å overta som redaktør av Den Høgre Skolen. Bladet kom da ut med 20 numre i året, noe som ganske raskt ble utvidet til 25. Eivind var ansatt i halv stilling, frikjøpt fra lektorstillingen ved Teisen gymnas. Den andre halvdelens var fortsatt undervisning ved skolen. Nå skal det sies at bladet den gang ikke bedrev oppsøkende journalistikk. Som Eivind selv skriver i sin erindringsbok «Det ble bare sånn»: «Noen journalistisk innsats var det ikke tid til, jeg måtte fylle bladet med innsendte artikler fra medlemmer, ubetalte, det fantes ikke penger til honorarer.» Redaktørens oppgave var å skrive lederartikkelen til hvert nummer, redigere informasjon fra sentralstyre og kretslag, trykke uttalelser fra organisasjonen, sende ut bøker til anmeldelse (den gang fikk nye lærebøker grundige anmeldelser i bladet), ordne strømmen av leserinnlegg og holde kontakt med annonsører og trykkeri.

I 1976 skiftet bladet navn til «Skoleforum». Eivind hadde ønsket å gå av som redaktør fra skoleårets begynnelse. Ny redaktør ble ansatt – nå i hel stilling, men ombestemte seg. Ved nærmere ettertanke var han kommet til at arbeidsbyrden ville bli altfor stor. En annen ble ansatt, men kunne ikke tiltre før 1. januar 1977. Krise! Løsningen ble at Eivind fortsatte i redaktørstillingen ut 1976, fra

1. august i hel stilling i skolen i tillegg til redaktørjobben. Det ble lange arbeidsdager ...

I 1982 ble Eivind bedt om å overta som leder for Økonomirådet i Norsk Lektorlag (senere NUFO). Økonomirådet var en meget viktig institusjon som langt på vei skal ha æren for at daværende Norsk Lektorlag i sin tid var en av de fagforeninger som var best finansielt rustet i tilfelle en arbeidskonflikt, og for at organisasjonen maktet å finansiere påbygg på sin eiendom Wergelandsveien 15, samt utvidelse av Hurdalsjøen Hotell. Eivind sto i vervet til 1988. Da syntes han at det kunne være nok.

Eivind var en fremragende filolog. Han lærte seg finsk, oversatte bøker fra finsk til norsk, var med på å skrive lærebøker i svensk og engelsk for finnspråklige elever. Han var redaktør for boken «Kryssende spor: Sandemose-tekster i utvalg». Videre skrev han helt fram til for få år siden en rekke erindringsbøker og andre bøker, ment for en engere krets. I en treårsperiode var han medlem av Norsk Språkråd, oppnevnt etter forslag fra Norsk Lektorlag.

I 1992 feiret NUFO sitt hundreårsjubileum (Filologenes og Realistenes Landsforening fra 1892, Norsk Lektorlag fra 1938, Norsk Undervisningsforbund/NUFO fra 1982). Eivind ble bedt om å skrive jubileumsboken, som fikk tittelen «Fra fornem bønn til kamp om lønn». Den gir en glimrende oversikt over organisasjonens historie.

I 1965 giftet Eivind seg med Irene fra Finland. Hun ble etter hvert professor ved Universitetet i Helsinki og er blitt betegnet som «en legende i finsk fremmedspråkundervisning». Eivind og Irene var gift i mer enn 55 år, fram til Eivinds død nå i januar. De var dels i Oslo, dels i Helsinki og dels på deres landsted i Kangashäkki, midt i Finland. Tankene går til Irene. At minnene er mange og gode, gjør ikke tapet mindre.

Truls Bølstad

● Jon Frøystein Jerkø

Vallers matematikknestor er død. Jon Jerkø døde 5. februar, 97 år gammel. Med det er en av dem som best kjente Valler videregående skoles nære historie, borte. Jon Jerkø var en trygg fagmann som gjerne delte av sine kunnskaper og erfaringer til elever, kolleger og studenter som han veiledet som øvingslærer.

Jon Jerkø tok eksamen artium i 1942 sammen med det første kull på Sinsen Høyere skole i Oslo. Etter realfagsstudier som han avsluttet som meteorolog, ble han i 1954 tilsatt som lektor på Valler kommunale middelskole i Bærum. Alle som skulle arbeide innen meteorologi måtte på den tiden ha meget grundige og sikre ferdigheter innen matematikk. Mange trodde nok derfor at Jon Jerkø hadde hovedfag innen dette faget. I tillegg til matematikk underviste han også i geografi og fysikk. Det var imidlertid faget matematikk som han etter hvert konsentrerte seg om. Det er mange elever han gjennom et langt liv i klasserommet ledet frem til forståelse av dette fagets hemmeligheter. Elevene opplevde ham som en tålmodig og rettferdig lærer.

Deling av undervisningsopplegg var ikke vanlig da Jon Jerkø startet sin pedagogiske løpebane. Mange lærere ville beholde sine egne opplegg for seg selv og vernet om dem som sine private skatter. Det var imidlertid aldri nei i Jons munn når nye kolleger trengte råd om hvordan hans fag best kunne presenteres for elevene. Han delte tips og opplegg for å fremme elevenes læring og for å konkretisere og aktualisere læreplanenes kanskje litt tørre formuleringer. Han ble en mentor for en hel generasjon matematikklærere ved skolen. Jon Jerkø var også åpen for nye ideer og var entusiastisk med på å innføre det som ble kalt «ny matematikk» på slutten av 1960-tallet.

Jon Jerkø var ikke bare opptatt av sine egne fag på skolen. Da kollegenes medbestemmelse begynte å ta form med lærerråd og skoleutvalg, var Jon en selvfølgelig leder i slike sammenhenger. Mange kolleger ventet på hans orientering om argumenter

FOTO PRIVAT

for og mot i vanskelige saker, før de trakk sine egne konklusjoner og avga stemme.

Da fylkeskommunen ble opprettet og det kom nytt læreplanverk, måtte Valler som alle andre skoler som ble samlet under det nye begrepet «videregående skole», planlegge for omorganisering. For Valler ble det fra et tradisjonelt linjegyminas til det som ble kalt ny struktur. Jon Jerkø var den som mest grundig gikk inn i de nye forskriftene og reglene som satte rammene for den nye skolen. Rammetimer, som for mange kolleger var et mer eller mindre utilgjengelig begrep, hadde Jon full kontroll over. Det var antall rammetimer som skolen kunne bruke som styrte skolens tilbud av fag og støttefunksjoner – og Jon visste å utnytte reglene optimalt.

Mange av kollegene på Valler ønsket at Jon Jerkø også hadde latt seg engasjere i den formelle ledelse av skolen. På slutten av 1970-tallet ble det lyst ut stillinger både som rektor og som studieinspektør på Valler, men Jon ville ikke. Han ville fortsatt ha mest mulig tid i klasserommet. Han hadde imidlertid gjort mye forarbeid for det som ble studieinspektørens oppgaver og var egentlig selvskreven for den

stillingen om han ville. Han søkte hverken rektor- eller studieinspektørstillingen. Han delte imidlertid villig sitt forarbeid til den som han som skoleutvalgets leder, innstilte for den oppgaven. Først i 1983 gikk Jon inn i en liten delstilling som undervisningsinspektør II.

Da Valler hadde sitt første år med endret struktur, var det gjennom timeplanen lagt til rette for at ulike grupper i fag som for eksempel matematikk 1. klasse hadde undervisning samtidig. Det gav gode muligheter for tett samarbeid med felles fremdriftsplan og felles prøver med mer. Flere av de eldre kollegene syntes dette var utfordrende og problematisk, men når Jon Jerkø gikk inn for dette, var det vanskelig og lite troverdig å begrunne motstand.

Kolleger minnes Jon som en mann med en lun og litt stillferdig humor både i møte med kolleger og med elever. Det kunne ofte komme godt med når diskusjonene på lærerværelset fikk litt høy temperatur. Klassisk er hans forsøk på å få ned støynivået i en klasse som han hadde i matematikk. Med glimt i øyet stilte han til undervisning utstyrt med hørselsvern, og klassen tok hintet uten mer diskusjon.

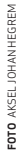
Jon deltok også med dyktighet og stor innsats i skolens ulike idrettsaktiviteter. Valler gjennomførte i mange år orienteringsdag, og mange yngre kolleger trodde nok de hadde en lett match mot Jon. Som habil orienteringsløper var han ofte i mål mens yngre kolleger ennå rotet rundt i skogen på jakt etter postene. Han kom alltid inn blant de ti raskeste – elevene inkludert. Bare én gang kom han senere, men da hadde han også hatt et sammenstøt med et tre som ble felt av tømmerhoggere.

Med Jons bortgang er en av de mest sentrale personer i Vallers historie borte. Våre tanker går til Ingeborg, Jons ektefelle i 70 år, deres tre døtre og deres familie. Jeg lyser fred over Jon Jerkøs minne.

Leif Kristensen

Løsningssetningen med navn og adresse sendes Utdanning i e-post innen tirsdag 6. april 2021: kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

HEGREM
2021

Endre Lien | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO OLAV HEGGØ/FOTOVISION AS

Pensjonering om sommeren

Hvis du allerede har tatt ut delvis avtalefestet pensjon (AFP) og er i ferd med å gå over til full AFP eller full alderspensjon, bør du satse på å gå av 31. juli.

Selv om lærere og førskolelærere har anledning til å gå av med pensjon når som helst i kalenderåret, vil mange foretrekke å gå av ved skole- eller barnehageårets slutt. Spørsmålet blir da om man bør gå av fra 1. juli eller 1. august.

Avgang 30. juni, uten at ferien er avviklet, og dermed uten at det foretas trekk i lønnen, kan føre til at summen av inntekt og feriepenger blir for høy i forhold til den inntekten som har vært grunnlag for beregning av delvis AFP. Da vil du få krav om tilbakebetaling av for mye utbetalt pensjon i året etter. Dersom du ikke har tatt ut delvis AFP, vil det for mange lønne seg å gå av med pensjon 1. juli.

Utbetaling

Ferietiden er i prinsippet ulønnet. I stedet for at lønnstrekk gjøres for den enkelte arbeidstaker når ferien faktisk avvikles, finnes det bestemmelser i hovedtariffavtalen i KS-området om at slikt trekk skal foretas i juni måned.

Dersom ferien ikke avvikles, skal det ikke foretas slikt trekk i lønn. Avvikles deler av ferien, skal trekk foretas i forhold til hvor mange feriedager som allerede er avviklet eller skal avvikles.

Feriepenger som er opptjent i 2020, og som skal kompensere bortfall av lønn når ferie avvikles i 2021, utbetales etter hovedtariffavtalen i juni måned i ferieåret (2021). Det samme gjelder feriepengene som er opptjent fra 1. januar 2021 og frem til fratrede. Pensjon utbetales fra den 1. i måneden etter at stillingen er fratrådt.

Velger man 30. juni som avgangstidspunkt, vil den totale utbetalingen for juni og juli bli:

- Junilønn, eventuelt med fradrag for allerede avviklet ferie (herunder 60-årsferien)
- Feriepenger opptjent i 2020 pluss feriepenger opptjent fra 1. januar–31. juli 2021.
- Pensjon for juli

Velger man 31. juli som avgangstidspunkt, vil den totale utbetalingen for juni og juli bli:

- Junilønn med fradrag av avviklet ferie
- Julilønn med fradrag av avviklet ferie
- Feriepenger opptjent i 2020 pluss feriepenger opptjent fra 1. januar–31. juli 2021.

Som nevnt innledningsvis, bør de som allerede har tatt ut delvis AFP og er i ferd med å gå over til full AFP eller full alderspensjon, likevel vurdere 31. juli som avgangstidspunkt.

Avgang 30. juni, uten at ferien er avviklet, og dermed uten at det foretas trekk i lønnen, kan føre til at summen av inntekt og feriepenger blir for høy i forhold til den inntekten som har vært grunnlag for beregning av delvis AFP.

Opptjening av tjenestetid

For enkelte kan den ekstra måneden arbeidsforholdet består frem til 31. juli, ha betydning for pensjonens størrelse. Det gjelder de som ikke har opptjent full pensjon i tjenstepensjonsordningen – tjenestetid på 30 år eller mer – og som vil få sin tjenestetid forlenget ved å stå i arbeidsforhold frem til 31. juli.

Reglene er slik at den samlede tjenestetid avrundes slik at brøkdel av et år mindre enn en halv ikke regnes med. En større brøkdel regnes som et helt år.

Melding om fratrede

Arbeidstaker som ønsker å fratre, har en varslingsfrist overfor arbeidsgiver på én måned, likevel slik at kravet til skriftlighet ikke gjelder, jf. arbeidsmiljøloven paragraf 15–13 a. Men av praktiske hensyn bør skolen eller barnehagen få melding i god tid før, slik at de vet hvilket personale som kan disponeres for kommende år.

Vilkårene for rett til AFP eller fleksibel alderspensjon tas ikke opp i denne sammenhengen. Vi nøyer oss her med å vise til Utdanningsforbundets nettsider om pensjon: utdanningsforbundet.no/lonn-og-arbeidsvilkar/pensjon/

«Dersom du ikke har tatt ut delvis AFP, vil det for mange lønne seg å gå av med pensjon 1. juli.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Hege Valås | nestleder i Utdanningsforbundet

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Vi skal nå målet vårt!

I 2015 dro Utdanningsforbundet i gang en barnehagepolitisk offensiv. Vi kalte det «Barnehageoffensiven». I 2015 var bare hver tredje ansatt i barnehagen barnehagelærer. Mange politikere betraktet barnehagene som en del av familie-, arbeidslivs- eller likestillingspolitikken. De hadde ikke snakket så mye om barnehagen som første steg i utdanningsløpet. De hadde ikke vært så opptatt av de ansattes kompetanse og kunnskap som vi skulle ønske.

Gjennom barnehageoffensiven fikk vi sparket i gang et større engasjement rundt barnehagepolitikk, og vi ble bedre til å formidle hva en barnehagelærer faktisk kan. Vi skrev avisinnlegg, arrangerte seminarer og snakket med politikere. Vi fortalte at nøkkelen til et godt pedagogisk arbeid er kvalifiserte lærere. Barnehagelærerne har en utdanning som er skreddersydd for barnehagen. De har kunnskapen som trengs for å legge til rette for lek, læring, danning og omsorg – for enkeltbarn og grupper av barn. Vi viste til forskning som sa at en god start på utdanningsløpet har positiv effekt på skolegang og livet senere, samtidig som vi understreket hvor viktig det er at barna har et godt liv her og nå.

Vi hadde ett, og bare ett, overordnet mål med barnehageoffensiven: Å få lovfestet et krav om at minst 50 prosent av de ansatte i barnehagen skal være barnehagelærere. Jeg tror det har vært avgjørende at vi har klart å legge tyngden vår på det ene målet. Vi har naturligvis også jobbet for å styrke den generelle bemanningen, og for å løfte fram barnas beste i debatter om språkkartlegging og andre barnehagepolitiske saker, men vi har hele veien holdt på 50 prosent-målet som det aller viktigste.

I 2018 sørget regjeringen for å styrke barnehagelærernormen. Kravet ble én barnehagelærer per sju barn under tre år, eller 14

barn over tre år. Det tilsvarer en barnehagelærerandel på 43 prosent av årsverkene i grunnbemanningen, altså de som jobber direkte med barna. Vi mangler fortsatt 2500 barnehagelærere for å oppfylle denne normen. Vi er nå på 42 prosent, og burde naturligvis ha kommet lenger, ettersom det er mer enn nok barnehagelærere der ute til å fylle et krav om 50 prosent – men vi er på rett vei.

Det som er veldig oppløftende, er at de fleste partiene har målet om 50 prosent barnehagelærere inne i sine utkast til nye partiprogrammer. Ap slår fast at *minst* 50 prosent av dem som jobber direkte med barna, skal være barnehagelærere. Høyre, Senterpartiet og KrF har også et mål om 50 prosent. Venstre sier så langt bare at partiet vil øke pedagogandelen. SV har pleid å kjempe for 50 prosentmålet, men i foreløpig siste programutkast har målet falt ut. Vi får tro det er en glipp.

Rødt har allerede vedtatt sitt nye program og et mål om at «Barnehagelærernormen styrkes slik at minst halvparten av grunnbemanningen er barnehagelærere».

Frp og MDG er de eneste partiene som foreløpig ikke har prioritert kompetanse i barnehagen. De har ingen mål om å øke andelen barnehagelærere. Jeg håper derfor at tillitsvalgte og engasjerte medlemmer kan bli med og snakke med politikere i disse partiene, og i SV og Venstre, slik at målet kommer på plass. De nye partiprogrammene vedtas på landsmøtene, som arrangeres fra mars til juni. Deretter varer programmene helt fram til 2025. Det er derfor utrolig viktig å påvirke innholdet i dem. Og det er mulig! Politikerne lytter til fornuftige argumenter. Så send en e-post eller ta en telefon. Vi er på oppløpssida nå. Snart i mål. Dette skal vi klare!

«De fleste partiene har målet om 50 prosent barnehagelærere inne i sine utkast til nye partiprogrammer.»

Barnehagedagen:

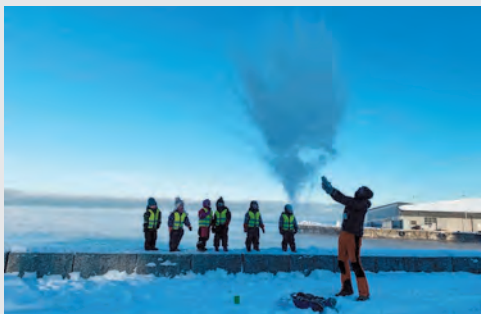
– Tidlige naturopplevelser skaper holdninger

– Voksne må gi barn tro på at de kan utgjøre en forskjell, sier pedagogisk leder Ståle Eivind Skagen i Ilabekken barnehager.

Årets barnehagedag ble markert 9. mars over hele landet. I år var temaet for dagen barnehagens arbeid med natur og miljø under slagordet «Små steg for kloden». Temaet er nedfelt i rammeplanen, og mange barnehager jobber allerede godt med å lære barn mer om natur og miljø. Det gjør også Ilabekken, og i år hadde barnehagen en rekke aktiviteter på selve dagen.

– Vi hadde ulike forskningsprosjekter der teknologi inngikk. Småbarnsavdelingen serverte hjemmelagde horn med selvdyrket spinat, og barna ble tatt med på et tilbakeblikk på prosjektene som har vært på de forskjellige avdelingene og basene, sier pedagogisk leder Skagen.

Hvert år deltar alle barn ved Ilabekken i ulike prosjekter fra september til mars og april. De har elementer der natur, klima, bærekraft og digitale verktøy er med, og der forskning og undring er begreper som bærer prosjektene. I etterkant får foresatte en flott digital dokumentasjon fra barnehagedagen.

VANN: Forsøk med å kaste kokende vann opp i lufta på en kald dag. Vannet blir til en sky av små vanndråper, iskrystaller og vanddamp.

FRØ OG PLANTER: På barnehagedagen lærte barna i Ilabekken Barnehage mer om ulike frø og plantesorter.

BEGGE FOTO ILABEKKEN BARNEHAGER.

Tidlig forhold til natur

For at barn skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen må de lære at de inngår i et fellesskap der de må samhandle for å nå felles mål om begrensende klimaavtrykk. Tidlige naturopplevelser blir antatt å være holdningsskapende i barns forhold til naturen senere i livet.

– Barn har en enestående evne til å utfordre etablerte sannheter, er flinkere til å stille spørsmål og til å opprettholde undringen og fascinasjonen enn oss voksne. De har en ro og tilstedeværelse vi bør lære av, mener Skagen.

Slik kan barnehager jobbe

Som oppvarming til barnehagedagen arrangerte Utdanningsforbundet, Fagforbundet og Foreldreutvalget for barnehager et gratis webinar. Hensikten var inspirasjon til hvordan barnehager kan

jobbe videre med natur og miljø.

– Vi invitert foresatte til å delta på webinar, og fikk flere gode tilbakemeldinger fra de som så på, sier Skagen.

Over 1500 fikk med seg seminaret, som du kan se i opptak på www.udf.no/barnehagedagen2021. Der ligger også materiell om hvordan barnehager kan jobbe med natur og miljø.

Fakta:

- Utdanningsforbundet, Fagforbundet og Foreldreutvalget for barnehager står bak Barnehagedagen.
- Dagens mål er å synliggjøre barnehagens innhold både for politikere, foreldre og samfunnet.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Må kompenseres for korona-

– Lærerne må kompenseres for ekstraarbeidet under pandemien, krever Utdanningsforbundets Steffen Handal. Han mener KS tar altfor lett på arbeidsgiveransvaret.

Utdanningsforbundet og de andre lærerorganisasjonene har hatt to møter med KS i februar for å finne ut hvordan det betydelige ekstraarbeidet for lærerne skal kompenseres. Foreløpig har KS avvist lærernes krav om konkrete tiltak for å kompensere for overtidarbeidet og foreslår isteden at partene skal løse kompensasjonsproblemene ved veiledning og rådgivning.

– Det er for svakt. Både lærerorganisasjonene og KS har lenge forsøkt å veilede sine folk ute, men det ser ikke ut til å ha nødvendig effekt. Vi har ikke tro på at mer veiledning fra KS vil løse problemet. Det vi har sett så langt av den veiledningen KS har gitt til kommunene, gir ikke grunn til å tro at vi kan løse problemet med mer av det samme, sier Handal.

KS har sagt at de vil komme tilbake til «videre dialog» etter 11.mars.

Handal viser til at lærerne er opptatt av smittevern og elevenes opplæring. Det fører til mange og nye ekstraoppgaver.

– Tiden til planlegging strekker ikke til innenfor en normal arbeidshverdag. Når kravene til smittevern er absolutte, strekker lærerne seg langt for å opprettholde et best mulig opplæringstilbud for elevene, sier Handal.

Han er også bekymret for lærernes helse, og at de strekker strikken for langt:

– Arbeidsmengden under pandemien kan ikke overlates til den enkelte lærer å vurdere når nasjonale og lokale smitteverntiltak er førende. Ekstraarbeid som oppstår som følge av at flest mulig barn og unge skal ha et skoletilbud, må arbeidsgiver betale for.

Lærernes arbeid lar seg ikke innramme i en avtale der styringsretten er det eneste overordnede, mener Handal:

– Dette er bakgrunnen for at vi fra lærerorganisasjonenes side har tatt initiativ til møter med KS for å forsøke å få til en kompensasjon til lærerne for det arbeidet som pandemi-situasjonen har krevd.

KOMPENSASJON: Arbeidstidsavtalen er laget for en normalsituasjon, men den tar ikke høyde for arbeidsbelastningen den pågående pandemien har medført. Kompensasjonsordning må på plass, mener lærerorganisasjonene.

ILLUSTRASJONSFOTO KATRINE LUNKE

– Vi tok for oss hovedtariff-avtalen om hvilke regler som gjelder til vanlig. Lærere har cirka ti timer ubunden arbeidstid i uka avhengig av skoleslag, under pandemien opplevde vi at timene skulle brukes til alt mulig. Særlig ved endring fra et smittevernnivå til et annet, der man

måtte snu seg raskt rundt, sier hovedtillitsvalgt Berit Veia Gulbrandsen i Utdanningsforbundet Lillestrøm.

Her fikk hovedtillitsvalgte mange tilbakemeldinger fra lærere i skoler og barnehager om at de var usikre på overtidsføring og kompensasjonsordninger, skriver utdanningsnytt.no

De lagde da et skjema på hva som kan utløse overtidsbetaling, eller forskjøvet arbeidstid. Det endelige skjemaet har seks punkter som avklarer konkrete pandemirelaterte problemstillinger som medfører mer jobb enn vanlig. Forslaget ble tatt opp i medbestemmelsesmøte med kommunalsjef skole og barnehage.

– De synes dette var veldig bra, og det ble iverksatt. Det er ikke noe nytt i det vi har beskrevet i skjemaet, alt står i hovedavtalen eller i hovedtariffavtalen. Det er ulikt hvordan dette praktiseres likevel, sier Veia Gulbrandsen.

Andre lokallag har tatt kontakt og signalene er at flere ønsker å få til liknende avklaringer med sin arbeidsgiver, opplyser Alexander Fjellestad, også hovedtillitsvalgt i Lillestrøm:

– Vår erfaring er at mange flere nå får overtidsbetaling enn tidligere. Vi følger tett opp.

Noen kommuner andre steder i landet har fått til liknende løsninger med arbeidsgiver, mens mange har fått nei.

Ikke rett til overtid

KS peker på at lærerne selv disponerer den «selvstendige tiden», som heller ikke er underlagt arbeidsgivers styringsrett. Så selv om lærere jobber mye mer enn normalsituasjonene skulle tilsi, utløser ikke det rett til overtidsbetalt.

– Fordi vi ikke stempler inn og ut på jobben, slik andre arbeidstakere gjør, er det selvsagt mer krevende å dokumentere denne overtiden. Vi har likevel sett at enkeltkommuner og våre tillitsvalgte lokalt har klart å finne ut av dette sammen. Det er med andre ord fullt mulig, sier Handal.

Utdanningsforbundet mener at når ekstraarbeidet ikke kan løses innenfor lærerens planlagte arbeidstid, utløser dette overtid, og læreren skal godtgjøres.

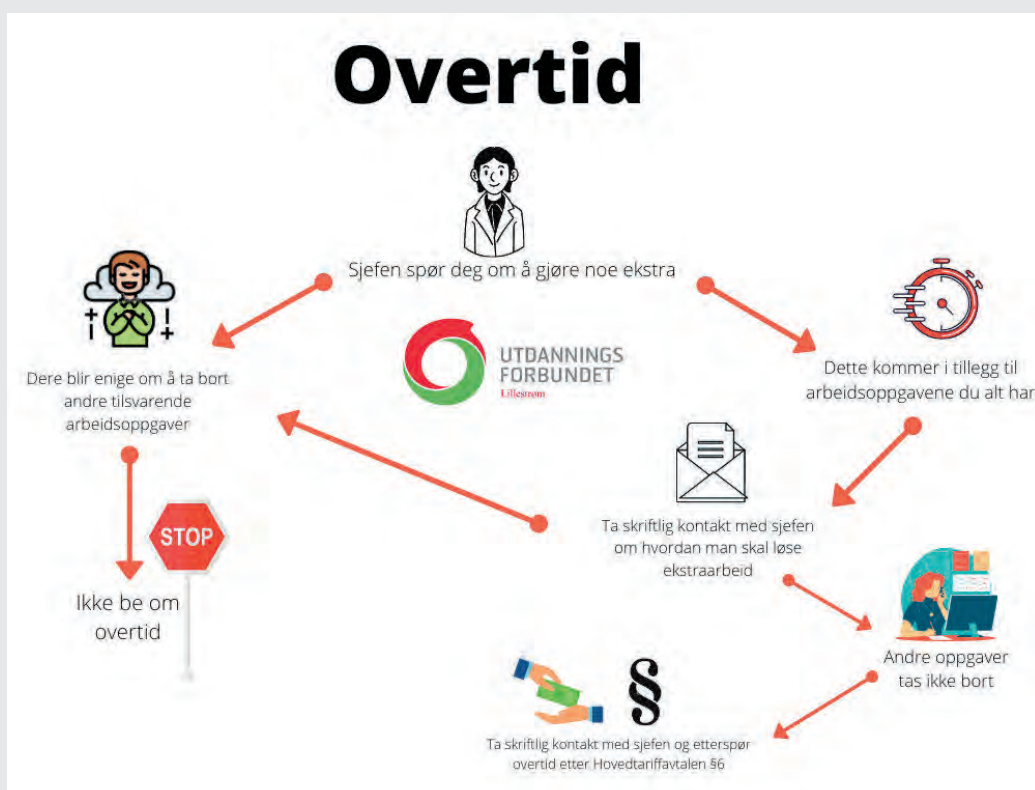
Fra skolelukkingen i mars 2020 og fram til sommerferien i fjor jobbet 85 prosent av lærerne noe eller mye mer enn vanlig, viser en undersøkelse Respons Analyse har gjort for Utdanningsforbundet. Halvparten av lærerne har vurdert andre jobber.

Tok initiativ

I Lillestrøm tok hovedtillitsvalgte initiativ ovenfor kommuneledelsen til en ordning som sikrer lærere som jobber mer enn vanlig under pandemien overtidsbetaling der de har rett til det.

arbeidet

Overtid

OVERTID: Utdanningsforbundet Lillestrøm har også laget dette flyt-skjemaet som flere skoler har på lærerrommet.

Se alle medlemsfordelene!

Som medlem av Utdanningsforbundet får du gode forsikringer, lav rente på bil- og boliglån, stipendordninger, kurstilbud og juridisk hjelp. I tillegg får du tilgang til alle medlemsfordelene hos Unio.

Du finner utfyllende informasjon på udf.no. Er du som oss, opptatt av miljø? Velg digitale dokumenter ved å logge inn på Min side, da får du alltid enkel tilgang til dine opplysninger, forsikringer og andre fordeler. Liten endring for deg gir en stor endring for alle.

FORDELER: Gode fordeler for deg som er medlem.

FOTO ANNA - JULIA GRANBERG

Kurs

Fagfornyelsen og matematikk

22. mars holdes digitalt kurs for matematikk-lærere i grunnskolen. Det blir søkelys på hvordan samarbeid, utforskning og bruk av det matematiske språket kan bli et bærende fundament i undervisningen, og slik støtte elevenes matematiske utvikling og opplevde mestring. Gratis for medlemmer, 250 kroner for andre. Kursholder er Mona Røsseland, førsteamanuensis i matematikdidaktikk ved Høgskulen på Vestlandet.

TEMA: Skolen kan bidra til å styrke barn og unges psykiske og fysiske helse.

FOTO LUTH

Folkehelse og livsmestring

8. april og 13. april blir det digitalt kurs om folkehelse og livsmestring, som fra 2020 ble innført som et tverrfaglig tema i skolen. Internasjonale og nasjonale trender viser til et behov for å jobbe grundig med tematikken. Kursavgift. Kursholdere er Gunn Karin Anker Thomassen og Karen Ringer-eide, begge spesialrådgivere ved RVTS Sør.

Hvordan endre i videregående?

Regjeringen legger før påske fram planer for framtidens videregående opplæring. Hvilke endringer foreslås? Hvordan blir det mottatt blant lærere, ledere og andre viktige fagpersoner? 14. april arrangerer vi debatt og har invitert statsråd Guri Melby, Elevorganisasjonen, Unios leder Ragnhild Lied og Utdanningsforbundets Steffen Handal. Også lærer Åge Hvidtstein og rektor Kristin Danielsen kommer. Seminaret streames, er gratis og åpent for alle.

Les mer på www.udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du, og de du er glad i, sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

- Reiseforsikring
- Innboforsikring
- Grunnforsikring
- Uføreforsikring
- Livsforsikring
- Barneforsikring
- 70+ forsikring
- Person 3i1 forsikring
- Studentforsikring
- Husforsikring
- Bilforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemstilbud

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

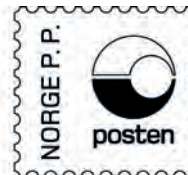
Bruker du medlemsfordelene?

Gode forsikringer, lav rente på bil- og boliglån, stipendordninger, kurs og juridisk hjelp, er noen av godene du som medlem kan benytte deg av. Bruker du medlemsfordelene dine? Her er det penger å spare.

Les mer på
udf.no/forsikring-og-medlemsfordeler

UTDANNINGS
FORBUNDET

 GYLDENDAL

Alle fag. Alle trinn. 2021.

Skolestudio er Gyldendals digitale læringsmiljø for Kunnskapsløftet 2020, med rikt innhold og fleksibel funksjonalitet som sikrer god læring fra første til siste skoleår. Til skolestart 2021 finner du innhold til alle fag og alle trinn i grunnskolen i Skolestudio. Du og elevene dine har da alt læringsinnhold dere trenger på ett sted – i Skolestudio.

 Skolestudio

www.skolestudio.no